

Arbejds miljøet ved udbud af renovationsarbejde

Demonstrationsprojekt for indarbejdelse og efterlevelse af arbejdsmiljøkrav ved udbud og udførelse af renovationsopgaver

Projektet er udført for **Branchearbejds miljørådet for Transport og engros** af Ole Busck, Aalborg Universitet, Institut for samfundsudvikling og planlægning, i perioden august 2003 - november 2005.

3. del

Eksempler på 'best practice'

Case-beskrivelserne omfatter følgende kommuner:

Greve, Høje Tåstrup, Randers, Ringsted, Pandrup og Silkeborg samt "Hasbjerg" kommunerne, Haarby, Assens og Glamsbjerg med fælles udbud

Om metoden for valg og beskrivelse af 'best-practice' kommuner.

Det grundlæggende kriterium for udvælgelse har været den faktiske arbejdsmiljøstandard ved renovationsopgavens udførelse i kommunen. Denne er vurderet på grundlag af samstemmende beskrivelser og vurderinger fra de tre parter side suppleret med Arbejdstilsynets vurdering, hvor dette har været muligt. For renovatørers og skraldefolks vedkommende er lokale repræsentanter og centrale firma- og/eller organisationsrepræsentanter interviewet. I rapportens metodeafsnit i 1. del er fremgangsmåden i undersøgelsen beskrevet mere uddybende

De 9 kommuner, som er udvalgt, adskiller sig rimeligt klart fra de øvrige nærmere undersøgte kommuner. Der var gennemgående positive tegn til stede i forhold til de arbejdsmiljøindikatorer, som undersøgelsen baserede sig på, og tilfredse vurderinger af forholdene ved de tre umiddelbare parter og øvrige observatører. Desuden var rosede beskrivelser af de to øvrige parters indsats gennemgående¹. Dette er dog ikke ensbetydende med, at arbejdsmiljøet er perfekt. De fleste steder med sækkeafhentning tages der af og til en halvfuld sæk manuelt. I Randers læsses der af og til lidt rigeligt på

---

¹ Helsingørskommune var tæt på at blive udvalgt, men kom alligevel ikke med, dels fordi AT's vurdering manglede, dels fordi kommunens udbudsmateriale ikke var særlig interessant. Forholdene ligner i øvrigt på mange punkter forholdene i Høje Tåstrup kommune og ville således ikke bringe nyt frem i forhold til beskrivelsen af denne kommune.

kærren og i Greve samles der ikke til bunke, men til 'depot'. Men der er tilstrækkeligt med indikationer og udsagn fra alle sider på, at unødigt belastning af skraldemændene er minimeret.

Det er således også tilfældigt, at eksemplerne viser et ganske repræsentativt udsnit af de varierende forhold inden for indsamling af dagrenovation i Danmark. Der er både overvejende bykommuner og overvejende landkommuner. Nørre Jylland, Fyn, Sjælland og Københavnsområdet er repræsenteret. Der er kommuner med overvejende sække og kommuner med overvejende spande. Der er kommuner med fyldige, 'forkromede' udbudsmaterialer og kvalitetssikringssystemer, og der er kommuner med mere simple udbud.

Den følgende beskrivelse holder sig tæt til udbudsmaterialet samt informanternes egne beskrivelser og ord (i kursiv). Der er kun redigeret i de nedskrevne interviews aht overskuelighed og systematik i fremstillingen, idet beskrivelsen er søgt struktureret på samme måde som rapportens gennemgang af virkemidler. De kommunale repræsentanters beskrivelser fylder mest i fremstillingen, dels fordi der er gjort mest ud af samtalerne med dem, dels fordi de havde bedre tid til at snakke!

Greve kommune

Informanter i kommunen:

Tina Braunstein, planlægger

Mette Rekve, planlægger

Knud Edinger, sektionsleder i forsyningsafd.

Thomas, 'controller' (tidligere skraldemand)

Desuden er Ilonka Domela, Carl Bro, rådgiver for kommunen, interviewet.

Der samles overvejende ind i sække

Kommunens overvejelser i forbindelse med udbudet og 'udbudsteknik'

Arbejdsmiljøkrav var ikke direkte i fokus for os, da vi lavede udbudet, men indirekte, idet vi lagde stor vægt på kvalitet. Der er ikke tradition for at vægte arbejdsmiljøet særligt i kommunen, som normalt har mere fokus på hvad borgerne har ret til, end hvad de ansatte har ret til. Men denne gang var udgangspunktet, at der skulle en væsentlig kvalitetsforbedring til ift. den tidligere renovatør, som vi har haft så mange problemer med, op til 500 klager om dagen! Vi tror på, at det med arbejdsmiljøet er en del af kvaliteten.

Tildelingskriteriet er 'økonomisk mest fordelagtige', hvor prisen vægtes 70%, driftssikkerhed og organisation 15%, kvalitet og samarbejde 15%

Når vi ikke valgte 'laveste pris', var det for det første fordi den måde vi gjorde det på, er godt ift det politiske system. For det andet virkede det jo godt. Renoflex sagde til os, at de sagtens kunne se, hvad vi var ude efter. For det tredje kan man nemt få et problem med 'laveste pris', hvis man ikke holder tungen meget lige i munden i kravspecifikationen.

Det var væsentligt for os, at få hhv. driftssikkerhed/organisation og kvalitet/samarbejde (herunder arbejdsmiljø) med som tildelingskriterier. Vi tror på værdien af kvalitetssikringssystemer hos entreprenøren med interne og eksterne audits, som vores 'controller', Thomas, i øvrigt deltager i. Vi er ikke bange for det med at 'papir er taknemmeligt'. Vi har erfaring for at det virker. Vi kæmpede med det tidligere firma for at få det gennemført, men de kunne ikke finde ud af det med system og egenkontrol.

Filosofien drejer sig egentlig om 'partnering', en samarbejdsmodel, hvor de bløde værdier tæller. Firmaet vi hyrer til drift af et eller andet skal ikke blot varetage vore (borgernes) interesser, men tænke som os. Den ide har vi implementeret, dog ikke fuldt ud, for så skulle vi også tage prisen med - så også transaktionsomkostningerne blev dækket. Vi tog ikke skridtet, men er da gået langt fx. i det med de bløde værdier, at folkene skal være ambassadører for kommunen, de sociale krav osv.

Teknisk udvalg har behandlet tildelingskriterierne, og tidligere har udvalget jo defineret serviceniveau. Politikerne har også godkendt bodssystemet, men aldrig specifikt behandlet arbejdsmiljø. I udbudsfasen har de kunnet kigge på udbudsmaterialet.

Vi arbejdede meget med procentvægtningen, overvejede 60 % på pris i stedet for 70, men turde ikke gå længere aht politikerne. Rådgiveren lavede et papir som grundlag for

vurderingen og vores indstilling. Det sendte vi ud til de bydende - og vi har ikke hørt fra dem siden.

Arbejds miljø fylder ikke meget i vurderingen af de indkomne tilbud. Det står sammen med 'personalepolitik' som et af 6 vurderingskriterier for 'kvalitet og samarbejde'. Renoflex udmærker sig ikke specielt her. Alle firmaer har beskrevet, hvordan de løbende arbejder på at forbedre arbejdsmiljøet. Samlet for 'kvalitet og samarbejde' får Renoflex et par point mere for at have ISO-9001 certifikat og for at have oplyst antallet af biler, biltype samt bemanning ved indsamling og transport af de forskellige affaldsfraktioner. For 'driftssikkerhed og organisation' får Renoflex også et par points mere bl.a. for at have oplyst, at der står ekstra mandskab og biler umiddelbart til rådighed.

Udbudsperiodens længde, personaleovertagelse og driftsform

Kontrakten løber 4 år og 8 måneder med mulighed for forlængelse med et år.

Det valgte vi efter rådgiverens forslag, og så er det jo en venstrekommune. Thomas ville godt have den længere.

Vi har ikke stillet krav om personaleovertagelse, dvs. præciseret at Virksomhedsoverdragelsesloven (VOL) skulle gælde. Ikke fordi, vi ikke synes det er godt at personalet bliver, men fordi det forekom meget besværligt. Vi checkede med kommunens jurist m.fl.

- 1. Man skal angive løn- og anciennitetsdata og alle mulige personalegoder, hvor ofte de fik vasket tøjet osv., så de bydende kan regne omkostningerne nøjagtigt ud. Der bliver vi så afhængige af indberetning fra det tidligere firma, og det stolede vi ikke på. De kan også lave fejl. Er vi ikke korrekte kan det nye firma komme efter os. Derfor har vi indbygget krav om udlevering af personaleoplysninger i den nye kontrakt, så vi er klar næste gang.*
- 2. VOL har noget med at der kan overdrages såvel personel som materiel. Vi havde hørt om et firma, der overtog alle busserne, men kun 3 medarbejdere. Da materiellet vægter lige så meget som medarbejderne, betød det imidlertid, at de havde overtaget over 50 % og så er reglen, at de skal overtage det hele! Vi var bange for, at hvis vi skrev, at de skulle overtage alle ansatte, så skulle de også overtage alle bilerne, og så ville vi nok skræmme dem væk.*
- 3. Endelig havde vi ikke lyst til at udstille og medvirke til overførelsen af de dårlige vilkår folkene havde i det tidligere firma*

Renoflex overtog faktisk 80-85 % af mandskabet fra det tidligere firma. Hvis folkene tages med det gode, så kan og vil de jo godt! Renoflex indkaldte til møde for alle. Vi havde sagt, at firmaet godt måtte tage referencer på folkene hos os, men gjorde ikke noget direkte for at hindre nogle i at blive ansat. Den besked fik medarbejderne og så kunne de i øvrigt søge om ansættelse på vej ud fra mødet, og det valgte de fleste at gøre.

Kontrakten præciserer, at der ikke må køres to-holdsskift

Under det tidligere firma var der to-holdsskift, hvilket gav en masse bøvl. 2-holdet gik altid og samlede til bunke. Der var også problemer med bilerne, de brød sammen osv. Vi vidste også, at R98 overvejede at opgive to-holdsdriften fordi det gik ud over den nødvendige vedligeholdelse af bilerne.

Der er ingen særlig arbejdsmiljøvurdering af renovatør i udbudsmaterialet

Oplysning om vanskelige afhentnings- og indsamlingsforhold i udbudsmaterialet

Oversigt over svært tilgængelige adgangsveje eller følsomme vejstrækninger er vedlagt i bilag til udbudsmaterialet.

Procedure for løsning af 'problemadresser'

Det anføres i materialet, at 'entreprenøren skal acceptere, at op til 2 % af afhentningsstederne ikke lever op til AT-anvisningen.' Desuden at 'Entreprenøren er pligtig til selv at skaffe sig den fornødne viden om placeringen af opsamlingsmateriellet samt øvrige fysiske forhold hos grundejerne.'

Formuleringerne om adgangsveje (ovenfor) er måske ikke de smarteste. Det vi har villet sikre os er, at renovatøren henter og at vi løser problemerne med adgangsvejen. Og det gør vi jo! Vi (Thomas) har jo løst en masse problemer og han skrider ind umiddelbart. Borgeren presses til at ændre forholdene eller betale for en beholder på hjul, så han selv kan køre skraldet ud. I to tilfælde har han selv været ude at hente, og da indkradsede vi et sæргеbyr på 350 kr. Thomas funktion er meget vigtig og vi kører parløb.

Udbudsmaterialet beskriver 'controller'ens funktion.

Vi kunne måske godt have skrevet noget med at vi havde en sådan procedure i stedet for de 2 %. Vi er ikke bange for evt. advokater blandt grundejerne. Og så har vi jo reglerne om placering max. 5 m fra skel, hvis forholdene ikke er i orden. Den regel er tilbage fra 96. Vi har altså løst de problemer vi kender til, har sådan set også et register tilbage fra 1996, men nu er tingene jo løst, derfor oplyser vi ikke specielt om problemadresser.

I øvrigt passer det slet ikke, at 2 % af adresserne ikke er i orden, vi giver jo faktisk ingen dispensationer, men løser problemerne som de kommer. Der tilbagestår lidt problemer med tilkørsel i landområder, men nu er der krav om vendeplads i regulativet, så det kommer også på plads. Faktisk er der nu ingen steder med egentligt vanskelige adgangsforhold.

Vi skriver i udbudet, at vi selv afgør om adgangsvejen er i orden. Det er det fordi vi har nogle metoder, herunder Thomas funktion, der gør at vi tør. Men systemet med meddelelssedler er meget vigtigt, vi har arbejdet meget med det koncept. Firmaet laver den, vi godkender ordlyden.

Arbejdsmiljø som del af kvalitetssikringssystem

I udbuddet er der en passus om egenkontrol i forbindelse med kvalitetskontrollen, hvor der er fokus på brug af kærren og bunkesamling.

Specifikke arbejdsmiljøkrav og krav vedrørende mandskab, uddannelse og arbejdsmiljøpolitikker

Særligt mht. am har vi skrevet at drifts- eller arbejdsinstruks skal godkendes af os og forefindes i bilen. Vi har også krævet uddannelse og henvist til AMU-kurset. Renoflex overbeviste os dog om, at deres egen uddannelse faktisk var bedre end AMU's. De

ansatte skal skrive under på, at de har lært det de skulle. Vi har en social klausul om arbejdsmiljøpolitik, men har jo også gjort det direkte klart, at AT's regler skal følges, og at vi følger op med forskellige værktøjer, bod, 'controller' osv.

Udbudsmaterialet indeholder en klar beskrivelse af, hvornår renovatøren/skraldemanden kan undlade at afhente affaldet, fx ved fejlsortering, overfyldte og revnede sække og hvor 'andre forhold strider alvorligt mod regulativet'.

Incitament og sanktioner

Vi arbejdede meget med bodssystemet også i forhold til arbejdsmiljøet. Der er kun bod, ikke bonus (som Thomas siger, firmaet belønnes jo i forvejen ved de priser vi betaler for). Vi skriver også ind, at vi tilbyder samarbejde undervejs, vi vil godt yde noget, hjælpe til så det glider. Vi lavede selv det omkring bod – fx hvis der ikke bruges kærre - Vi har skrevet specifikt ned, hvad vi ikke vil se.

Hvis boden overstiger et vist beløb om måneden er det "accept-overskridelse" (misligholdelse) og selv om vi ikke regner med at sige kontrakten op, giver det ret til forhandling, og vi kan lægge et pres på firmaet. Vi bruger fotos af overtrædelser som grundlag for at idømme bod.

Vi har også bygget noget ind i udbuddet, som vi brugte med succes over for den tidligere renovatør, driftsmøder, så ofte vi vil. Vi forlangte at dets direktør stod her til sidst en gang om ugen, fordi der uafsluttelig var overtrædelser og klager, og så forlangte vi handlingsplaner osv., pressede dem. Det blev han til sidst træt af og forbedrede forholdene. Det virker næsten bedre end bod. Firmaet brugte godt nok kærre, men af en type, der kan læsses 20 sække på!

Opfølgning, kommunal medvirken og samarbejde

Som det fremgår af ovenstående er Greve kommunes udbudsmateriale meget gennemtænkt og omhyggeligt formuleret, også ift. arbejdsmiljøet, ikke så meget i kraft af et direkte fokus som i kraft af de rammer udbudet lægger op til at opgaven skal udføres indenfor.

I forhold til den gamle konflikt om hvem der har ansvaret for arbejdsmiljøet i forbindelse med adgangsvejene står vi uforstående over for KL's holdning. Selvfølgelig må vi påtage os aben, hvem skulle ellers gøre det, når vi vil hente inde hos grundejerne. Det er jo klart os der har myndighedsbeføjelsen.

Kommunen startede allerede med at få styr på adgangsvejene i 1996, der ligger foldere fra den gang. Den lokale vognmand kommunen havde oprindelig begyndte at gøre opmærksom på det. I løbet af sidste udbud var kommunen ude ved alle adresser. Borgerne trues med at betale ekstra, hvis adgangsforhold mv. ikke er i orden. Tina og Thomas har været her et par år og har gjort meget for at samle op på alle disse problemer. Borgerklagerne, som også går på arbejdsmiljøet er kraftigt reduceret nu. Kommunen vil godt bruge ressourcer på området for at holde problemerne og klagerne fra livet.

Vi har en filosofi om en 'bestiller-udfører' model, sikkert fordi vi er vant til at udlicitere driftsopgaver, vi er jo en forsyningsafdeling. Thomas er en vigtig del af denne model, vores

ressourceindsats for at det virker. 'Controller'en virker som aktivt mellemed mellem renovationsarbejdere og borgere, får begge parter "på plads". Meget ved at snakke og få folk til at forstå, men også ved brug af sanktionsmuligheder. Over for borgerne, hvis snakken ikke hjælper, en skriftlig påmindelse, hvori der trues med påbud/ekstragebyr. Det er aldrig brugt i praksis, men hvor det før var tomme trusler, er det nu med i det nye regulativ. Over for ansatte, hvis de ikke kan forstå, at det er bedst at samarbejde, fordi Thomas faktisk hjælper dem. Han tager et billede af overtrædelsen og sender til renovatøren. Det vil så nu udløse bod, fx hvis de ikke bruger kærren eller samler til bunke. Mindre ting ser han dog igennem fingre med. Men fx skal sækken anbringes korrekt i stativet. Der er stadig enkelte, der løber, det blander vi os ikke i. Vi har heller ingen indflydelse på om der er overudbæring, Thomas mener det er almindeligt med 300 pr. dag for hele mandskabet. Arbejdstiden er 20-25 timer.

Vores krav til arbejdsmiljøet i udbudet skal ses i sammenhæng med regulativet, hvori vi har indført AT's krav og lagt lidt til, fx afstandskravet. Thomas har i øvrigt spillet ind her.

Vi tror på egenkontrol, men lægger også vægt på kommunens kontrol. Driftsmøderne er vigtige. Thomas bruger meget fotos til dokumentation over for begge parter. Checker selv at skraldemændenes adfærd er korrekt. I et par boligselskaber er der containere, men de tager ikke to ad gangen og kan holde lige ved siden af. Der foregår heller ikke bunksamling i kommunen.

Udbudsmaterialet indeholder en paragraf, der klart beskriver, at kommunen forventer at opgaveudførelsen udføres i et samarbejde, der "skal bygge på et godt, konstruktivt og tillidsfuldt forhold." 'Controller'ens funktion er nævnt i denne sammenhæng. På spørgsmålet om denne satsning på kvalitet og ekstra ressourceindsats er dyr for kommunen svares:

Det er umuligt at sige om det bliver dyrere denne gang, for vi har ændret så meget. Vi er meget tilfredse med, som det kører i dag. Få klager. Dels ordner renovatøren umiddelbart selv de nemme sager, kunderne ringer direkte til firmaet, dels ringer kunderne til rådhusets servicecenter, som besvarer de nemme forespørgsler ud fra regler og informationsmateriale. De sender videre til os, hvis det kræver yderligere behandling - et meget rationelt system. Thomas været ansat i 3 år og på kort tid kunne man spare to medarbejdere i Servicecentret. Så vi synes vi har nået meget ved at stille disse krav 'på papiret'. Men vi følger jo altså også selv op.

Thomas løn (og bil) bliver tjent ind mange gange på et år, fordi han får minimeret problemerne og klagerne. Kommunen sparer også penge ved, at der er mange færre fejllæs, fx plasticindhold i haveaffald til kompostanlæg.

Omsorg for skraldemændene og deltagelse

Vi har i udbudsmaterialet beskrevet et årligt medarbejderarrangement, som renovatøren skal afholde og har forpligtet os selv til også at holde et om året. Vi satser på 'teambuilding'.

Thomas: at medarbejderne bliver taget om, og at vi kan beholde de gode medarbejdere er enormt vigtigt. Vi lægger vægt på arbejdsmiljøet, fordi det skal og så fordi vi lægger vægt

på at have god service, hvortil kræves gode folk, og så må vi komme dem i møde. De og deres problemer skal tages seriøst, så vil de meget gerne spille med, og de skal have indflydelse, mærke, at de bliver hørt. Vi snakker simpelthen med dem. Kvalitet i ydelsen og godt arbejdsmiljø/oplevelsen af en god arbejdsplads hænger sammen.

Medarbejderindflydelse eller deltagelse er afgørende. Formanden, som er en af deres egne, deltager altid i driftsmøder og på genbrugspladsen (som firmaet også driver) deltager flere af folkene i møderne. Alle får referater, der laves opslag osv. - vi sørger for at rose ved opslag mv. Thomas samarbejder med TR eller SR, hvis denne arbejder i samme område. Gennem samarbejdet og folkenes deltagelse sikrer vi også at belastningerne er fordelt blandt folkene, Thomas og formanden, Erik, har sammen lavet ruterne. Ingen kører altid det samme, områder, hustyper er fordelt. I fordelingen tog Thomas bevidst hensyn til arbejdsmiljøet - for at holde på de gode folk. Nye fordelinger af distrikter skal godkendes af os.

Med de folk vi har nu tror vi ikke på en egentlig 'miljøvogter-funktion' for skraldemanden. Ikke alle er så engagerede som Palle Nissen i R98 og så er akkorden jo nok så tiltrækkende. Men på Genbrugspladsen går det klart i den retning. Derfor stillede vi også uddannelseskraft, som minimum på niveau med AMU I og II.

Udfører: Renoflex, informant: Dir. Torben Lindholm

Greve kommune er en interessant case ift arbejdsmiljøet. De var i udbudet meget præcise om arbejdsmiljøet med bod, kontrol osv. Der er en klar forskel mellem dem og mange andre kommuner, der ikke lægger samme vægt på arbejdsmiljøet. De er også anderledes ved den måde de griber det hele an på. Det særlige ved Greve er det med controller'en. Alle andre steder vi kører, er det os, der inviterer kommunen med ud at køre – bare en times tid, så de selv kan få syn for sagen for de generende adresser/vanskelige adgangsforhold.

Det handler om at kommunerne ligesom Greve må håndtere den indkøbsfunktion det faktisk er at lave et udbud bedre, mere seriøst – mange er allerede blevet skrappere. Kvalitetsstyringssystemer, certifikater mv. gør det ikke. For det første er det jo mest papir, for det andet er der mange kommuner, det ikke betyder spor for. Vi har endda EMAS, men det hjælper os ikke meget.

I den ende af markedet vi ligger, er vi afhængige af at få højnet kvalitetsniveauet og kravene – men det skal kontrolleres, sådan som det bliver i Greve. Det der virker er: 1. Controller, 2. Bod/bonus vel også. Men vi er kede af, at man stryger bonus'en som i Greve, for det var ellers noget vi ville dele med folkene, der må gerne være en gulerod. Snakken om 'egenkontrol' er jo også mest papir eller løs snak. Det samme med arbejdsinstrukser, beredskabsplaner mv. Vi har dog lavet et papir om "Hvad-nu-hvis-situationer", som vi er lidt stolte af, og som vi da også godt kan leve op til. Men det er helt afgørende, at kommunerne følger op!

Desuden er holdningen i kommunerne til, hvordan man håndterer borgerne, meget vigtig for arbejdsmiljøet – at de ikke kun har rettigheder, men også pligter. Mange gider stadig ikke stille krav til borgerne og så er det svært. Kommunen skriver at vi skal lægge sedler, det har vi så gjort i 10 år uden det hjalp. Arbejdstilsynet håndterer disse situationer meget forskelligt. Vi føler os ofte lidt klemt, hvis kommunen ikke vil medvirke- men det gør de i Greve.

Skraldemand: Erik Larsen, timelønnet 'formand', dvs. bindeled mellem firmaet og folkene som arbejder i selvstyrende gruppe.

Erik kalder sig selv 'spillende træner'. Det er mig, der kontaktes, når der er arbejdsmiljøproblemer mv. på ruten. Har kørt i Greve i alle årene under forskellige renovatører. Alt kører rigtig godt i Greve og hos det nuværende firma. Der er procedure for sne/glat føre. Det skal bare være i orden. Borgerne får sedler, hvis forholdene ikke er i orden, og det kører strikt, og så griber kommunen/Thomas ind og det bliver bragt i orden. Hvis borgerne klager over et eller andet, kører jeg ud og så afgør jeg.

Folkene bruger (næsten) altid kærren, nogle gange tages de nemme på skulderen. Samle til bunke? Nej og ja. Under det tidligere firma med toholdsskift lavede de bunker for at nå det til kl. 11. Det gør vi ikke i dag, men vi kan lave 'depoter', en opsamling, der max. ligger i 5 min, og så når der altså ikke at komme en krage eller en ræv til det. Ingen har været efter os for det, og det er ikke forbundet med overbelastning. Det var toholdsskiftet, der lagde pres på. Kollegerne står jo og tripper, selv om de startede kl. 5. Det bliver aldrig godt, der opstår en arbejdsdeling, så man altid belastes på samme måde.

Vi har en gennemsnitlig arbejdstid på hen ved 5 timer, men uden at have travlt, ingen løber. Jeg og Thomas var med til at lægge ruterne og sørgede for ligelig fordeling mellem folkene, så de har nogenlunde samme antal poser, samme belastning. Overudbæring udgør max. 5-10 om dagen pr. vogn med 3 mand. Samtidig lykkes det i stigende grad for kommunen og firmaet at få overudbæringerne ned, igennem at få folk til at sortere bedre, køre til genbrugspladsen mv. Det koster 20 kr. for ekstra sække, så sorterer folk bedre. Kommunen har stået fast.

Ved sygdom er der normalt afløser på, men folkene vil jo gerne selv tage turen uden den 3. mand, så kigger jeg dem i øjnene og spørger om de kan klare det. Skide godt socialt samvær i firmaet, Torben løser problemer. Gode sociale arrangementer både hos os selv og hos kommunen. Jeg deltager i driftsmøder, da der ikke har været nogen problemer, har der ikke været behov for at TM eller SR deltog.

Kvalitetssikringssystemet bruges aktivt, det er mig der udfører egenkontrollen. Vi har en intern uddannelse i starten og nu instruerer jeg nye folk. Vi har også en mappe i bilen. Driftsmøder skåret ned til nu kun en gang i kvartalet, fordi alt går glat.

Hasbjerg kommunerne, Haarby, Assens og Glamsbjerg

Informanter i kommunen:

Jan Nielsen, planlægger i Glamsbjerg kommune

Desuden er Anne-Marie Sørensen, dir. I FAKS-FYN, som skrev udbudet, interviewet.

Der indsamles overvejende spande i et system med 'rød' og 'grøn' afhentning.

Kommunernes overvejelser i forbindelse med udbudet og 'udbudsteknik'

Kommunerne har valgt at tildele efter 'økonomisk mest fordelagtige' tilbud ud fra følgende kriterier: miljørigtighed, kvalitetssikring, service over for borgerne og kommunen, drifts- og leveringssikkerhed, som er yderligere specificeret, herunder personaleuddannelse og kvalitetsstyringssystem. Det fremgår ikke af det læste udbudsmateriale, men ifølge Jan Nielsen vægtede prisen 70 % og arbejdsmiljøet talte med under kvalitetssikring.

Da der kun var 36.000 kr. i forskel mellem de to laveste bud, betød de bløde krav jo noget og spillede en væsentlig rolle i forhandlingerne.

Kontraktperioden er 5 år. Der er ingen krav vedrørende personaleovertagelse eller driftsform.

Der er ingen særlig arbejdsmiljøvurdering af renovatør i udbudsmaterialet

Oplysning om vanskelige afhentnings- og indsamlingsforhold i udbudsmaterialet

Kommunerne oplyser om deres renovationssystem, der er baseret på spande placeret i skel og som afleveres i skel. Er borgerne tilmeldt en særordning skal beholderen afhentes på standpladsen og i de fleste tilfælde bringes tilbage hertil. Det drejer sig i alt om godt 300 beholdere. Der oplyses endvidere om nogle få dispensationer fra de i øvrigt gældende maksimumsafstande og krav til underlagets beskaffenhed.

Regulativet er således indrettet, at vi kræver udsætning i skel, men borgerne kan mod ekstra betaling tilmelde sig en ordning med afhentning inde på grunden, hvor AT-reglerne så skal overholdes, max. 25 m. Kun få procent af borgerne har gjort dette.

Procedure for løsning af 'problemadresser'

I kraft af indsamlingssystemet og håndhævelsen af regulativet forekommer 'problemadresser' som sådan ikke. Ved løbende forekommende fejl afleveres seddel og ved gentagne fejl kan skraldemanden undlade at hente.

Firmaet har 1-2 gange accepteret en overtrædelse - på kort sigt, for vi går altid ud og får det rettet op, også perlegrus fx. Det er firmaet der er vagthunden og vi stoler på dem, har ikke grund til andet. Når de melder ind, ordner vi det, de må bare acceptere, at der kan gå et par uger.

Specifikke arbejdsmiljøkrav mv.

Vi skrev selvfølgelig ind, at AT-reglerne skulle overholdes. Det samme står i regulativet, der har AT-anvisningen med som bilag. Det står klokkeklart og vi er indstillet på at bruge dem og gør det. Vi har intet bonussystem, men bod, som dog ikke bruges.

Under mandskab præciseres det, at "renovatøren står inde for, at der er ansat det nødvendige personale, som er uddannet til udførelse af opgaverne. Tilbudet skal vedlægges en beskrivelse af mandskabets uddannelse indenfor: Affaldshåndtering, arbejdsmiljø, EDB-kendskab, kundefhåndtering o. lign. emner, som har betydning for arbejdets udførelse. Udbudsgiver kan kræve dokumentation for den beskrevne uddannelse."

Opfølgning, kontrol, kommunal medvirken og samarbejde

Kommunen forstår ikke KL's holdning. Reglerne skal naturligvis håndhæves over for borgerne. Kommunen har drøftet spørgsmålet med en jurist i Århus kommune, som ikke mener, der mangler hjemmel. Man er ikke meget for økonomiske sanktioner, og borgerne gør da også som vi siger.

Vi er ikke ude og kontrollere de ansatte. Firmaets kvalitetssikring må klare det. De lægger meddelelssedler, og så reagerer vi, eller når driftslederen, Henning, melder ind. Der er ikke fra vores side kritik af skraldefolkene, heller ikke klager fra borgere. Er der en situation med tvivl, fx. om spanden nu var sat ud eller ej, og hver part hævder sit, så går vi ind og tager ansvaret og betaler for den mand (Henning) der skal ekstra ud og samle den ind. Vi stoler på virksomheden og dens folk. Der hersker tillid.

Kommunen bruger ikke mange ressourcer på området., men der er heller ikke mange problemer/konflikter. Skeludsætningen har været en afgørende fordel.. Vi har jo ikke problemet med at sække, der kun er kvartfyldte, bliver hentet manuelt af folkene. Vi brugte AT, da reglerne blev lavet. De mente fx at det burde være max. 5 % af adresserne, der skulle hentes inde på grunden. Regulativets bestemmelser om adgangsveje mv. er meget detaljerede og håndhæves.

Konkret arbejder folkene vist med en forløber, og de samler da lidt sammen, men det er jo en landkommune, så det er noget andet. Det kan være et rækkehus ell. lign. Henning er i høj grad ansvarlig for, at det går gnidningsløst.

Timelønkravet kom ikke fra kommunens side, men vi gjorde det klart i forhandlingerne, at vi gerne så det. Sagde vi var bange for akkorden. Vi har ikke observeret eller hørt noget om, at de ansatte hænger ude i byen, fordi de er på timeløn, drikker øl eller noget. Men der er altså heller ingen direkte kontrol.

Tillid og deltagelse

Vi har et meget fint samarbejde med firmaet og de ansatte. Det handler meget om en direkte kontakt, især med Henning, driftslederen, som selv er skraldemand og vist er med i deres landsklub. Ham har vi fuld tillid til både som repræsentant for folkene og som firmaets repræsentant. Vi holdt sommerfest med nogle af de ansatte.

Af udbuddet fremgår, at "mandskabet behandler henvendelser og forespørgsler fra borgerne og kan oplyse om pågældende kommunes regulativ, herunder sorteringskrav."

Udfører: Meldgaard.

Informant: Tina Brygger Bonnichsen, leder.

Firmaet foretrækker udbud efter 'økonomisk mest fordelagtige', for vi har opbygget kvalitetssikring og satser på at være gode i kvalitet, herunder arbejdsmiljø og at kunne sælge os på det. Savner i Hasbjerg kommunernes udbud fx noget om nyt og godt materiel, biler med lav indstigning, nye motorer osv. Kræves det ikke, kan man jo bare komme med gamle biler. Vi har altid nyt materiel og vil gerne ind på det, satser på at ligge i den bedre ende i branchen. Hvis de bliver stillet under kravspecifikation kan det være godt nok, men det er ikke det vi mest ser!

For arbejdsmiljøet er det helt afgørende, at kommunen medvirker og håndhæver kravene, foruden teknikken. Spande er godt og udsætning i skel fint. Vi så gerne indført et 'læg i låg' system, der gør at folkene ikke skal vende spanden.

Vores folk er ikke specielt uddannede. Vi havde møder med Esbjerg AMU, men de kom ikke tilbage med noget videre. Der skal jo være nogle, der udbyder noget godt. Da vi så deres materiale sagde vi, at det kunne vi gøre bedre selv, og vi uddanner/instruerer jo nye folk, og når vi starter nyt op. Vi uddanner også løbende på vore mandskabsmøder.

Tina Bonnichsen kan ikke svare på, hvordan det med timeløn kom i stand. Hun ansatte ikke selv folkene, men det var vist folkenes eget ønske. Hun kan se, at de ift. tømninger ikke er dyrere at have gående end folk på akkord. Der er altså ikke tale om, at de misbruger tiden/lønformen, fx trækker tiden ud. Men det er svært at sammenligne i øvrigt for Hasbjerg udbudet er specielt derved, at vi ikke får ift. tilmeldt antal, men blot ud fra faktisk tømte. Hun kan heller ikke svare på, om det betyder noget for at vinde kontrakter, for de har ikke prøvet at genvinde.

Principielt går firmaet ind for akkord. Fordelen er, at det gør det nemmere for firmaet at vide, hvor meget lønnen er hver uge, Det handler ikke så meget om, at arbejdet bliver gjort hurtigere. Firmaet kører med timeløn i de tre kommuner på Fyn, men kan faktisk ikke sige, om det er bedre for am, da der vist ikke er færre skader. Interessant nok er det altså heller ikke dyrere. Men vi føler os lidt sikrere med akkorden. Men med akkorden er det vigtigt at finde et fornuftigt leje.

For os er medarbejderdeltagelse helt fint, men nogle kommuner ønsker det ikke. Man kunne godt give skraldemanden mere kompetence, fx vejledning og kontrollere sortering kontrollere, men det skal der nok være et incitament til, penge.

Skraldemand: Henning Borgersen, driftsleder ved Meldgaard, men selv timelønnet skraldemand til dels beskæftiget med at hente 'glemmere', bedømme tvivlstilfælde mv.

Henning kalder sig selv 'moderne tillidsmand'.

Hasbjerg Kommunerne er gode til at rette fejl. Hvis folkene melder ind, tager jeg ud og besigtiger, og så tager jeg fat i kommunerne. Hvis støv, aske mv. lægger de en seddel, ellers ikke, men siger det til mig, og så bliver det rettet op. Kommunerne er ikke bange for borgerne. Nogle steder er 'henterne' lidt længere end 25 m., men så får vi lidt ekstra. Hvis borgerne ikke retter ind, så bliver der ikke tømt! Også når træer og hegn ved tilkørselsveje

trænger til at klippes, virker det. Det har bl.a. betydning for at vi kan bruge spejlet, Jeg tager rundt og kigger og giver kommunen besked. Kommunen siger: 'så lad være med at køre derned næste gang'. De tager ansvar.

Vi har ingen skader, kun almindelig sygdom. Skel-reglen er afgørende for de gode forhold og så timelønnen. Der er ingen problemer med at lægge sedler fx, vi har jo tiden til det! Vi giver os også tid til at snakke, men hinanden og med borgerne. Vi synes vi har det rigtig godt og alle folkene er enige om at det er godt med timelønnen, ingen ønsker sig tilbage til akkorden. Det er resultat af, og det kræver selvjustits. Hvis ikke der er denne bevidsthed blandt folkene kan timeløn også blive til en fyraftensakkord.

Vores arbejdstid er vel 80 timer på 14 dage. Hvad der er udover 2 x 37,50 time får vi almindelig overtidsbetaling for. Lønnen er 122 kr. + anciennitet, som er 5,40. Det kræver også, at vi har samvittigheden til det. Der er ikke noget med at hænge ude i byen, der bliver arbejdet jævnt. Alderen går fra 21 til 61år.. Meldgård kører også i Vissenbjerg og Årup, men der er sække og akkord og mange problemer.

Initiativet til timelønnen kom fra mig, men firmaet var med på den. Der er ingen tvivl om, at hele udbudsræset presser firmaerne ned i pris og folkene op i tempo, pga. akkorden. Det er først og fremmest på at få arbejdet gjort hurtigere og dermed med risiko for arbejdsmiljøet, at firmaerne kan få prisen ned. Vores firma har lige budt på Fåborg, men den løb en anden pga. lavere pris. Der burde arbejdsmiljøhensynet have været mere inde i udbudet.

Høje Tåstrup kommune

Informanter i kommunen:

Ras P. Rasmussen, planlægger. Skrev udbuddet for kommunen som konsulent i Vestforbrænding, men var også 'tovholder' på kontrakten, er nu ansat i kommunen

Der indsamles overvejende i sække

Kommunens overvejelser i forbindelse med udbudet og 'udbudsteknik'

Arbejdet med udbuddet foregik som den normale kommunale sagsbehandling op til politiske udvalgs møder, men meget selvstændigt. Udvalget tog kun stilling til det endelige forslag (i punktform), men tilføjede selv punktet om social klausul.

Tildeling af kontrakten sker efter 'økonomisk mest fordelagtige' tilbud, hvor prisen vægter 50 %, kvaliteten 40 % (fordelt på minimering af klager, minimering og håndtering af driftsforstyrrelse og kvalitetssikring) og miljø- og arbejdsmiljøforhold 10 %.

Vi gik lidt på listefødder i forhold til arbejdsmiljø og miljø aht. Konkurrencestyrelsens regler, turde ikke vægte det mere end 10 %. Man må fx ikke stille krav om, at renovatøren er miljøcertificeret – for han kan jo på andre måder være lige så god!, jf. KS's hjemmeside. Kun hvis kravet har specifik betydning for opgavens udførelse, må det stilles – Helsinki-sagen. Vi ville gerne have stillet krav omkring læsehøjde, håndvask, støj etc., men turde altså ikke! Kravene skal være relateret til opgaven. Min kollega, der kom fra Carl Bro, var meget præget af deres jurister. Det gjaldt om at sikre sig på alle mulige måder. Det gik ud over miljøengagementet. Man kunne jo risikere en stævning fra en renovatør.

På den anden side er firmaerne glade for at få præcise krav, så konkurrencebetingelserne er ens for alle. Det er vigtigt at få renovatørerne til at give helt præcise bud på, hvordan de vil løse krav, hvad vi har forsøgt. Men så må man også kunne stille præcise krav – fx var vi i tvivl om lav indstigningshøjde. Måtte vi skrive det ind? Desuden kan det være ret tekniske problemstillinger, som kræver faglig viden. Konkret valgte vi ikke at skrive lav indstigningshøjde ind som krav, men tog tilbudsgivernes eventuelle bud på det med i den endelige opgørelse ved vægtning af arbejdsmiljø – og pakkede nogle miljøkrav med ind i mit 'suk'.

Kommunens udbud indeholder en meget direkte "opfordring til de bydende" om at være med til at komme ud over de stive rammer, som EU-reglerne og konkurrencen påtvinger alle parter, med upræcise erklæringer om hvor gode de er, som kommunen ikke kan vurdere ordentligt og give points efter (se klummen s. 28). Tilbudsgiverne opfordres til at give præcise redegørelser for "kvaliteterne i virksomheden, dens organisation, det anvendte materiel, medarbejdernes uddannelse, den praktiske udførelse af det daglige arbejde", og der gives videre eksempler på, hvad en sådan præcis beskrivelse kan indeholde, især fsva. miljø og arbejdsmiljø

Det er jo heller ikke en ubetinget støtte til skraldefolkene vi er ude på. Hvis et tilbud var baseret på god kvalitet i øvrigt og havde andre am-krav på plads og det så kunne blive lidt

billigere ved at renovatøren havde nogle lidt ældre biler i overskud, var det jo svært at sige nej.

Kommunen oplever en klar modsætning mellem vanskelighederne ved at udtrykke præcise krav ift. Konkurrencestyrelsens overvågen og ønskværdigheden af dem – bl.a. for at kunne argumentere ordentligt for, hvorfor den ene vælges frem for den anden. Kommunen ser principielt to muligheder for at få arbejdsmiljøet med. Ved præcise krav eller ved at tage det med i vægtningen. Udbuddet benytter begge former. Samtidig må man ikke regne opfyldelse af præcise krav med i vægtningen. Derfor har vi selvstændigt beskrevet, hvordan de 10 % kan udfyldes. Vi ville gerne have lavet en mere præcis liste over punkter, man kunne få point for, men var altså usikker på, om det var tilladt for KS.

Udbuddet anfører, at "Renovatøren vil blive vurderet på de tiltag, denne har foretaget eller agter at foretage med henblik på at minimere risikoen for arbejdsulykker." Der afkræves desuden en specificeret "beskrivelse af, hvordan renovatøren vil sikre kvaliteten i det daglige arbejde", herunder, "hvordan arbejdet bliver udført i henhold til beskrivelserne i udbudsmaterialet", hvordan "renovatøren vil minimere og håndtere driftsforstyrrelser og medarbejder/materielmangel" og hvordan han vil "nedbringe uønskede miljø- og arbejdsmiljøpåvirkninger", herunder "minimere risikoen for arbejdsulykker, tunge løft ved arbejdsgangene mv."

Beregningssystemet vi anvender ved vægtningen er med for at gøre det gennemskueligt for tilbudsgiverne, hvordan man bedømmer de andre forhold end prisen. For miljø og arbejdsmiljø er der 10 points til rådighed for hver renovatør i princippet. Den mest miljøvenlige får konsekvent 10 point, og så ranker de resterende nedefter. Desuden opskalerer vi, for at den endelige vurdering holder sig til at prisen er 50 %.

Kontraktperiode, personaleovertagelse og driftsform

Kontrakten løber 5 år.

VOL gælder

Udbuddet anfører, at kommunen skal godkende renovatørens køreplan

Ras P. Rasmussen nævner, at kommunen ikke ønsker hverken toholdsskift eller 4-dages uge. Indsamlingen må ikke starte før 6.30. Principielt er vi dog åbne for andre måder at organisere arbejdet på, hvis det kan få prisen ned, uden at det er på bekostning af arbejdsmiljøet.

Der benyttes ikke specifikke mål for arbejdsmiljøvurdering af renovatør, men renovatørens egen redegørelse for arbejdsmiljøtiltag indgår i vurdering af tildelingskriterier.

Oplysning om vanskelige afhentnings- og indsamlingsforhold i udbudsmaterialet

Vi har en liste over problemadresser. Den blev ikke sendt ud med udbudet. Den revideres, er dynamisk, men selvfølgelig kan renovatøren rekvirere den.

Udbudsmaterialet indeholder en detaljeret beskrivelse af et antal beholdere, der skal "ophejses" fra kælderniveau eller hentes med kranbil og udbeder sig specifikt renovatørens pris for disse ydelser.

Procedure for løsning af 'problemadresser'

Udbudsmaterialet anfører, at "Adgangsvej og standplads skal generelt opfylde AT-anvisning 4.1.0.1. der er endnu nogle få adresser tilbage, hvor adgangsvejen ikke opfylder alle kravene, men kommunen arbejder på at få disse sidste adresser 'på plads'. Indtil dette er lykkedes skal renovatøren acceptere, at afhente affald fra disse adresser til gældende enhedspriser." Udbuddet indeholder i øvrigt udførlig beskrivelse af kommunens krav til adgangsveje mv. samt forholdsregler for renovatør og mandskab, når forholdene ikke er i orden, herunder at afhentning kan undlades, når det er aftalt med kommunen.

Ras P. Rasmussens understreger kommunens principielle holdning til, at det er den, der har ansvaret for at bringe adgangsforholdene i orden, hvilket man har gjort ganske klart i udbudsmaterialet. Kommunen har været lidt tilbageholdende med at stille kravene til grundejerne, men den vil samtlige problemadresser til livs, og der foregår hele tiden en indsats.

Kommunen havde i en periode skraldemændenes lokale sikkerhedsrepræsentant siddende i sit servicecenter som 'kulturformidler' og som en del af kommunens indsats for at bringe adgangsforholdene i orden.

Der er i dag en 10-15 steder tilbage, som ikke er i orden, nogle af dem er ret umulige og lader vi lidt ligge, fx. en psykisk syg, hvor vi selv sammen med skraldefolkene tog ud og flyttede stativet ovenfor et par trin, men efter 14 dage flyttede han stativet tilbage igen, og så lod vi det ligge. Der findes krakilere. Hvis skraldefolkene meldte ind, og vi ikke kunne få borgeren til at makke ret, ville jeg bede dem selv få fat i AT, altså hvis de ikke ville afvente den tid det ville tage for mig at få noget skriftligt til borgeren igennem systemet.. På den anden side er to trapper jo ikke i sig selv nedslidende.

Vi har ingen regel om, at borgerne selv kan sætte sækken ud, hvis deres adgangsvej ikke er i orden. Vi synes der skal være et stativ. Vi må være forberedt på, at en henvendelse til borgerne kan ende med en politianmeldelse for ikke at overholde regulativet, og selvfølgelig skal det over byrådet. Indtil videre har vi fået borgerne til at makke ret (med de få undtagelser, som vi lader ligge).

Hvis en kommune siger, at At-anvisningen ikke kan bruges som dens hjemmel, så gælder det da blot om at få disse regler ind i regulativet! – det er de nu i Tåstrup. Vi er heller ikke meget for dispensationer – målet helliger midlet. Fx må kommunens socialafdeling hjælpe damen i kørestol, der ikke kan løfte stativet op til gadeniveau. Da vi skrev AT-reglerne ind, måtte vi jo nogle steder definere/forklare, hvordan de skulle forstås. Eks. skriver vi ikke noget med Newton ind, men skriver, at der skal være kørefast underlag og definerer det ved at sige, at der ikke må kunne ses hjulspor.

Vi ved ikke, om der måske er nogle adresser, hvor skraldefolkene selv har fået den flyttet - eller lavet aftale med borgerne om, at de stiller den ud. I princippet kunne skraldefolkene også godt have aftaler med borgere om, at de alligevel hentede sækken manuelt, og så fik et par bajere, men her er tilliden til vores skraldefolks selvjustits, som vi har mange gode erfaringer med afgørende.

Kommunen er på vej med Reno-web - men kan nu ikke rigtig se, hvad det har med arbejdsmiljøet at gøre! Som det er nu, skriver folkene en seddel til borgerne og indberetter

pr. mail til firmaet, når der er problemer. Men der er jo en psykologisk barriere ift. at skrive for meget.

Nyindflyttere får vores affaldshåndbog, men den har ikke noget om adgangsveje. Så meget synes vi heller ikke vi skal fylde borgerne med, det er et spørgsmål om prioritering.

Udbuddet indeholder ikke særlige krav vedrørende kvalitetsstyringssystemer udover præcise oplysninger herom under tildelingskriterier. Man kan sige, at udbuddet forholder sig direkte til de konkrete kvalitetsmål og praksisrettede løsningsprocedurer frem for dokumentation og formaliserede procedurer.

Specifikke arbejdsmiljørelaterede krav til opgavens udførelse

Udbuddet specificerer, at renovatøren er forpligtet til at medvirke til regulativhåndhævelsen efter nærmere aftale med kommunen, og at "Arbejdstilsynets regler, anvisninger og retningslinier i alle tilfælde skal overholdes". Vaccination kræves. Der er desuden krav om anvendelse af kærre. Endvidere specificeres krav om anvendelse af hejseredskaber og kranbil.

Vi mangler ikke instrumenter i kontrakten ift. arbejdsmiljøet. Ikke haft nogen sager. Det må nok tilskrives samarbejdet med folkene. Vi er opmærksomme på, at de ikke starter for tidligt. Har haft nogle klager og er gået til firmaet, der så stopper det hos folkene - et stykke tid.

Vi var opmærksomme på bekendtgørelsen om at tage arbejdsmiljøhensyn i udbuddet, og overvejede bl.a. et bonussystem omkring brug af kærre, men det bliver nok svært ift. den gældende overenskomst. Det er firmaets politik, at jeg ikke må snakke med tillidsmanden, der er vores reelle samarbejdspartner, uden at skrive et officielt brev! Men det er mig skraldemændene ringer til, da jeg er tovholder, eller SR ringer, når der er problemer. Vi skriver så direkte til borgerne og vedlægger en folder, evt. sender vi et nyt, lidt skarpere brev.

Krav vedrørende mandskab, uddannelse og arbejdsmiljøpolitik

Udbudsmaterialet lægger vægt på, at skraldemanden skal kunne "optræde som kommunens repræsentant" og være "behjælpelig med information over for borgerne". Medarbejderne "skal have modtaget en rimelig uddannelse", og der specificeres krav til indholdet af denne. Der afkræves endvidere oplysninger om "renovatørens personale- og uddannelsespolitik". Der er ikke krav til en arbejdsmiljøpolitik, men som det er fremgået udførlige krav til overholdelse af konkrete arbejdsmiljømål.

Opfølgning, kontrol, kommunal medvirken og samarbejde

Som det er fremgået, er der en høj bevidsthed om det kommunale medansvar for arbejdsmiljøet i Høje Tåstrup, som i udpræget grad kommer til udtryk i udbudsmaterialet.

Vi er klart uenige med KL i, at vi ikke kan og bør stille disse krav til borgerne, og det skal selvfølgelig fremgå af udbudsmaterialet. Det står jo netop i Miljøstyrelsens Affaldsbekendtgørelse, at der er noget herom, kommunerne skal skrive i regulativet, ligesom der er noget med placering, tømning, afhentning osv. Der kan da ikke være noget i vejen for, at når vi så skriver det ind, at vi så lægger os op ad en anden myndighed.

I forhold til hvad nogle kommuner måske gør, synes vi netop det var bøvlet at have kravene til adgangsvej mv. stående ved siden af, som vi havde tidligere. Vi vil selv have hånd i hanke med det, og vi får det igennem hos borgerne i kraft af at vi beder om det. Vi har jo myndigheden!

Men Ras P. Rasmussen understreger kommunens synspunkt om "noget for noget", hvis vi har indrettet adgangsvejene, så skal skraldefolkene også bruge kærren! Vi tager tit fat i renovatøren omkring arbejdsmiljøet, fx hvis folkene har ladet affaldet stå. Også hvis vi hører om eller ser, at der ikke bruges kærre, tager vi fat i renovatøren/folkene.

Tillid og deltagelse

Vi synes nu det går godt i Høje Tåstrup, men kontrollerer ikke så meget. Der er opbygget et tillidsforhold med folkene, især deres tillidsmand, Finn. Ham stoler vi på. Han står inde for folkene og er meget seriøs. Det virker også som om der er en god bevidsthed om at passe på sig selv blandt folkene. Vi modtager sjældent indberetninger, så vi går ud fra reglerne respekteres. AT-kravene er jo i regulativet og vi er helt indstillet på at rette adresser op, dunke borgerne i hovedet.

Finn får i øvrigt udbudsmaterialet og kan checke, hvorvidt det kommer til at forbedre/forværre arbejdsmiljøet.

Udfører: Marius Pedersen

informanter:

Jørgen Würtz Jensen, regionsleder for Sjælland,
Kim Hetner, driftsleder
Nicolaj Boss Nielsen, sikkerhedschef

Da vi fik Høje Tåstrup sidst var vi ikke billigst, men tilbudet var baseret på at følge reglerne.

I Høje T er vi længst fremme med kvaliteten. Alt med arbejdsmiljøet er på plads, og det er vores gode folks skyld. Der har været mange møder med kommunen. Jimmy, SR, sad på rådhusets Servicecenter - betalt af os - og kørte ud når folkene ringede og der var problemer. Det var et krav fra kommunen og med i udbudet. Kommunen kan stadig trække Sikkerhedsrepræsentanten ud og bruge. Det så vi gerne mere af. Derfor er Høje T. så langt.

Nicolaj: Der er en vis konkurrence blandt firmaets sikkerhedsgrupper om at være bedst. Der hvor sikkerhedsarbejdet kører, hvor arbejdsmiljøet er bedst, er der hvor kommunerne gider gøre noget - fx. tager med os ud at køre og gennemgår vores registreringer. I Høje Tåstrup kører alt på et højere plan.

I Høje T har vi vundet 3 gange. Vi er glade for og enige med kommunen om uddannelseskraft. Vi har gennemført 2 gange AMU-kurser, et særligt på Landtransportskolen og et internt med ekstern underviser. Har haft lærling i Gentofte og i Høje Tåstrup. Der er krav om udd.certifikat i kommunen, og det er godt. Der er lavet en bog om Høje Tåstrup-uddannelsen, 'Chauffør med renovation som speciale'.

Vores økonomifolk kan godt presse os lidt til at spare på bilerne. Vi prøvede det ift. Høje T., men det gik ikke. Toholdsskift er heller ikke muligt. Ikke hvis man skal følge AT-reglerne. Ved toholdsskift bliver arbejdsdagen let 42 timer, og hvis folkene så tilmed siger at de vil arbejde efter reglerne, så knækker filmen. Hvis folkene selv siger nej til toholdsskift, så går den ikke! Hvis der er ekstraarbejde, er det aftalt med os. Vi ser heller ikke dobbeltbeskæftigelse blandt folkene i Høje Tåstrup.

Vi kører helst med 'busser', dvs. biler med lav indstigning. Det gav kommunens udbud mulighed for at komme med. Der var også krav om en særlig bil udstyret med kran, så den kunne hente i kældre mv. Det er godt. Der var en avisartikel, vist Ekstrabladet, om at der arbejdsmiljømæssigt var bedst i Høje T., mens de kommunalt ansatte et eller andet sted havde det værst.

Men det er umuligt at sikre et godt arbejdsmiljø, hvis ikke folkene selv vil! Kærrerne i Høje T. koster 8000 stykket - specielt bestilt hos Tåstrup-smeden, med automatisk af- og påsætning

Vi ser meget gerne medarbejderdeltagelse og bruger i høj grad selvstyrende grupper på Sjælland - med egen computer koblet til vores netværk. De kører selv 23 mand i Høje T. Finn tilkalder mig, hvis der er noget, og vi mødes i SID Tåstrup

Vi er glade for, at kommunen bruger VOL. Interessant nok siger vore advokater, at den faktisk gælder uanset om kommunen udtrykker det eller ej. Alle vognmænd er jo interesseret i at overtage de gamle folk. Men så længe det er uklart, tør vi ikke andet end at opsig folk, når vi mister en kontrakt, ellers risikerer vi at hænge på 20 dages opsigelse. Vi mener jo vi er forpligtet til at overtage nye folk. Hvis kommunen siger, at VOL skal gælde, slipper folk for at skulle søge og dermed usikkerheden. Hvis en vognmand har hår nok på brystet til ikke at sige sine folk op og i stedet sige til folkene: I kan roligt regne med job hos den nye, og det så ikke sker, så vil der komme en sag. Det kommunerne er bange for er ancienniteten - den større lønomkostning det giver. Vi beregner i tilbud med en anciennitet fra 3 år, har ikke råd til at gå ud fra at VOL gælder. Jørgen Würtz er bange det igen er rådgivning fra Carl Bro, der forplumrer!

At bruge bod/bonus på arbejdsmiljø er ok for os. Hvis der falder bod for skraldemandens fejl, så betaler vi klart - er vi utilfredse med ham, kan vi sige ham op. Hos os er det sådan, at den der ikke vil bruge kærren har smidt sig selv ud! Men det skal være 'retfærdigt', noget vi selv er herre over.

Skraldemand: Finn Kristiansen, tillidsmand ved Marius P i Høje Tåstrup og for de ansatte på hele Sjælland.

Høje Tåstrup er Danmarks bedste kommune at køre skrald i - sådan som vi kører. Vi var jo lidt med ved udarbejdelsen af udbudsmaterialet. AT's regler og kommunens medvirken er slået fast. Alene det at jeg fik lov at deltage var afgørende. Vi har et godt samarbejde med Ras, når der er problemer.

Vi bruger altid kærre her. Jeg ved selvfølgelig ikke lige hvordan den bruges af alle. Det har måske givet lidt problemer at vi er begyndt at køre til Vestforbrænding, så har vi ikke helt det samme styr på det, har fx hørt noget om, at nogle er begyndt at samle til bunke, men det tager SR fat i. Vi vil have slået fast, at de er tre, når de læsser af, så bliver der ikke samlet så meget.. Der har dog ikke været nogen klager over det.

Ingen andre kommuner i området har så god en arbejdsmiljøstandard som vi, og det er fordi vi selv vil det. Jeg kører rundt og kigger. Måske Greve efter de har fået ny renovatør, men hvorfor skal de starte kl. 4.30 om natten? Vi starter først kl. 6.30. Trafikken kan da ikke forklare forskellen.

Overudbæringer er der kun ret lidt af, 150 i snit pr. uge, og vi sørger for, at det er fordelt på alle. Vi lægger vægt på at være nok folk, regner med at ansætte en ny mand snart. Helt anderledes fx. i Solrød, hvor jeg også er TM for folkene, men de er uden for pædagogisk rækkevidde, kører i gennemsnit 350 overudbæringer pr. mand, deres talsmand alene 700. De fiser af sted. Her hos os er der ingen der løber.

Vores kærre har vi selv været med til at designe. Selvfølgelig kan man smide 20 sække på dem, det har jeg set nogle gøre i andre kommuner, men det er helt uforsvarligt, så skal der uafledeligt løftes over skulderhøjde, og den bliver tung at køre. Vi laster højst 5 sække, men lader det afhænge af, om løftet kan udføres uden at anstrenge sig

Randers kommune

Informanter i kommunen:

Jørgen Niemann, sektionschef i kommunens miljøafdeling

Wandy Rasmussen, teknisk assistent

Gitte Kaalby, *arkitekt*, ansvarlig for infrastruktur mv. herunder adgangsveje.

Desuden er Frank Larsen, COWI, interviewet

Der indsamles overvejende sække

Kommunens overvejelser i forbindelse med udbudet og 'udbudsteknik'

Kontrakten tildeles efter 'laveste pris' "og Randers kommune fastlægger kravene til service, kvalitet og udførelse i nærværende betingelser". Det fremhæves, at "eventuelle forbehold fra renovatørens side vil blive prissat og tillagt tilbudsprisen. Kan forbeholdene ikke prissættes, vil tilbuddet blive forkastet."

Videre anføres, at "Udvælgelse af renovatør vil ske i henhold til redegørelse for hvilke indsamlingsprincipper, bemanding og materiel entreprenøren agter at anvende for at gennemføre arbejdet under betingelserne i nærværende materiale." Desværre er konsekvensen af denne bestemmelse ikke blevet berørt ved interviewene.

'Laveste pris' er ud fra vores erfaringer. Vi har prøvet det andet, men fik at vide af vor jurist, at vores formuleringer ikke var fyldestgørende, vi kunne ikke kræve det vi ønskede. Nu er det også blevet mere god latin at bruge laveste pris, det var det ikke tidligere. Det afgørende er at lave kravene/vilkårene klare, her er erfaringen vigtig, man skal vide, hvad der skal til. Politikerne vil alligevel altid være interesseret i prisen, derfor bedre at få det som klare krav.

Kontraktperiode, personaleovertagelse og driftsform

Perioden er 5 år med mulighed for et års forlængelse. VOL er sat i kraft.

At VOL ikke blev sat på ved sidste udbud var vores fejl, det var vedtaget politisk - bl.a. i kraft af fagforeningsfolk i byrådet, det var bare ikke nået frem til os.

Kommunen kræver at godkende køreplaner. Der køres i toholdsdrift, som ifølge skraldemændenes oplysninger var en aftale mellem dem og renovatøren, fordi denne ellers ikke "ville kunne få det til at løbe rundt"

Der er ingen særlig arbejdsmiljøvurdering af renovatør.

Oplysning om vanskelige afhentnings- og indsamlingsforhold

Udbudsmaterialet er ledsaget af et omfattende bilagsmateriale over alle de adresser, hvor der er problemer ift. AT-reglerne, og renovatørerne "skal afgive en tillægspris for afhentning af dagrenovation hhv. papir og glasemballage under særlige omstændigheder."

Men:

Vi endte med at stryge kravet om prissætning efter at have set tilbuddene og talt med renovatørerne. Deres priser var helt afhængige af, hvordan de havde tolket det, de

svingede fra 0 kr. til vanvittige beløb, og i en tilbudssituation er de tilbøjelige til at lyve. De var klart nervøse over denne formulering. Vi synes heller ikke principielt man skal kunne betale sig fra et dårligt am. Men problemerne i midtbyen handler nu ikke kun om arbejdsmiljøet, de kan godt komme til med kærre, men om tilkørsel, pga. lovligt parkerede biler. De kunne bare vælge at sætte mindre biler ind, men det gjorde de nu ikke, hverken før eller nu.

Procedure for løsning af 'problemadresser'

Af et referat fra et møde om kontrakten/vilkårene, hvor især problematiske afhentningsforhold/særafhentninger blev diskuteret, fremgår det, at kommunen erkender, at det kan være svært for renovatøren at give 'tillægspris for særlige afhentninger' som udbudsmaterialet kræver. På mødet lover kommunen at bringe alle adresser i orden efterhånden, og der aftales tæt dialog omkring disse adresser, borgere, der skal 'straffes' og pris for særafhentning.

Udbudsmaterialet oplyser endvidere om de "ca. 350 ejendomme, som har en skriftlig aftale med kommunen vedrørende midlertidig placering af affaldsbeholder i nærhed af fortov inden tømning." Desuden anføres detaljerede procedurer for, hvordan parterne "i fællesskab skal tilse og afgøre om et problematisk adgangsforhold" er i orden, hvis der opstår nye problematiske adgangsforhold. "Vurderer entreprenøren, at tømning er aldeles umulig, skal han straks underrette kommunen og tilbyde fælles besigtigelse af forholdene."

Arbejdsmiljø i kvalitetssikring

Udbudsmaterialet beskriver en 'kvalitetsplan', "som er entreprenørens manuskript for arbejdets udførelse og en væsentlig del af instruktionen af personalet.". Planen beskriver arbejdsmiljørelaterede krav og hensyn udførligt. Der er et bodssystem tilknyttet kvalitetssikringssystemet, som også gælder arbejdsmiljørelaterede overtrædelser.

Specifikke arbejdsmiljørelaterede krav

Materialet indeholder meget udførlige krav til arbejdsudførelsen, brug af kærre, ingen overlæsning, ingen bunkesamling, heller ikke af containere og spiller sammen med regulativet, der implementerer AT-reglerne og gør det klart, at "tømning sker under forudsætning af placering på godkendt afhentningssted, og at der ikke er hygiejniske problemer." Regulativet indeholder endvidere vægtgrænser.

Vedrørende de anvendte kærre skal "entreprenøren inden entreprisens start redegøre for, hvilke kærretyper, der vil blive anvendt, herunder hvor mange fyldte sække, hhv. kassetter med glas og papir entreprenøren mener kærreterne kan lastes med før arbejdsmiljøbelastningen bliver uacceptabel og kravene til kærreternes anvendelse i nærværende betingelser ikke kan opfyldes."

Materialet indeholder ikke specifikke krav til renovatørens materiel, men kommunen prioriterer selv indførelsen af tekniske løsninger ved vanskelige indsamlingsforhold. Desuden er der krav om en særlig to-delt kærre til indsamling af genbrugsmaterialer

Husstandsindsamlingen af genbrugsmaterialer, som skal tages med en to-delt kærre, som køres helt op til stativet, betyder også at der herfra stilles skrappe krav til adgangsvejen. Der er på den måde en egen interesse hos folkene til at få gode adgangsveje og derfor får

vi nok så meget tilbagemelding fra dem. Var det kun sække 'snød' de måske mere. Hjælper selvfølgelig også at firmaet er striks. Under det tidligere firma var situationen meget anderledes, men det var indkøring, derfor svært at sammenligne.

Ingen krav til normering, arbejdstid, dobbeltarbejde, fordeling af arbejde, overarbejde mv.

Krav vedrørende mandskab, uddannelse, politikker

Udbudsmaterialet stiller krav om sociale klausuler, herunder om en arbejdsmiljøpolitik, som renovatøren på forlangende kan redegøre tilfredsstillende for udmøntningen af, samt om at etablere et lærlingeforhold for en ung person, der har vanskeligt ved at opnå beskæftigelse på normale vilkår. Der er ikke krav om uddannelse af personalet. Renovatør og mandskab tildeles kompetence til selv om muligt at løse problemer med grundejere.

Nåh ja, vi har en Social klausul. Vi fik jo også papirer på, at de kunne det ene og det andet, var certificerede osv., men det bruger vi ikke rigtig til noget, ikke noget vi arbejder med. Det er den kommunale kontrol, der tæller!

Opfølgning og kontrol

Jo, vi gør da hvad vi kan for skraldemændenes arbejdsmiljø. Vi mener klart, at vi har et medansvar. Men det er nogle gange som at slå i en dyne over for grundejerne. Vi går efter dem, men har ikke givet noget pålæg eller ført retssag mv. endnu, men truet med sæргеbyr et par gange. Vi fik et andet firma til at give pris på, hvad det egentlig ville koste dem for en tømning, den pris gav vi borgeren, som vi kan ifølge regulativet, og så makkede borgeren ret. Det har ikke været oppe og blive godkendt politisk. Egentlig er vi også imod at man skal kunne betale sig fra et dårligt arbejdsmiljø. Derfor går vi hellere den anden vej. Det at vi har lavet modellen med sær aftaler, altså at de en overgang sætter sækken et sted, hvor den er til at hente, har været vejen frem, 'sætte frem'-aftalen, kalder vi det, men understreger, at den er midlertidig.

Vi mangler ikke noget i kontrakten for at sikre arbejdsmiljøet. Vi er tilfredse med den adfærd vi ser. De bruger kærren 99 %. De yngre er bedst. Der foregår heller ikke bunkesamling - ellers vanker der. Måske læsser de lidt rigeligt på kærren, men der finder vi det ville være at gå for langt, hvis vi stillede krav om det. Der er noget der hedder 'gefühl'. Det går måske lidt 'langsomt' for os at leve op til skraldemændenes krav. Vi har jo en procedure og begrænsede ressourcer. Hvis vi tidligere har godkendt en ejendom lader vi det ligge lidt, sætter hellere ind de steder, hvor vi ikke har været før. Ellers skal skraldefolkene bare komme med en skriftlig besked om, hvad der er i vejen, så rykker vi ud.

Kontrollen er vigtig, det er mig der er ude at kigge, og jeg checker helt ned til om blyanten er spidset - men de kender jo min bil! Meddelelsessedlerne er vigtige, og det kører rimeligt, enkelte er ikke så gode til at skrive. Bod/bonus også godt, mest på glemmere, ikke på am, de bruger jo også kærren. Kvalitetsplanen og et godt samarbejde gør, at firmaet ved siden af kommunen også bruger ressourcer på at holde skik på tingene.

Kommunal medvirken og samarbejde

Kommunen har jo nødvendigvis ansvar for arbejdsmiljøet ved indsamling hos grundejerne. Kommunen udbyder jo på borgernes vegne, så må man/de også påtage sig

forpligtelserne. En medarbejder har været ansat siden 1995 til specielt at tage sig af disse problemer. Vi startede i 1995 med enfamilieboliger, siden taget det i etaper. Brugt overgangsordninger, fx aftalerne om selv at stille frem. Men vi understreger, at det er en midlertidig løsning. I Midtbyen er der jo mange ejendomme, hvor det er en vicevært, der får opgaven, og det kan ikke nytte at overføre dårligt arbejdsmiljø fra den ene gruppe til den anden.

Specielt i Midtbyen går vi efter tekniske løsninger, molokker (nedgravet galvaniseret stålbeholder for dagrenovation, glas og papir). Der dannes affaldshåndteringslaug for 5-6 ejendomme, det er jo på privat grund. Men i enfamilieboliger kan problemerne jo løses enklere, enten ved grundejerens foranledning eller de må stille ud. Det generer ingen, at der blot står en sæk, men den går ikke i midtbyen. Her har vi også skriftlige aftaler om at sætte frem, men det er det en nødløsning indtil vi har lavet noget bedre. Vi prioriterer den teknologiske løsning, som vi bl.a. har lært af Århus. Skraldesug er også en mulighed, men da vi har husstandsindsamling af glas og papir, og det vil vi fortsætte med, er der alligevel en manuel håndtering.

Der har været politisk opbakning til det i hele perioden, hele tiden en person på opgaven.

Tillid og deltagelse

Vi har altid lagt vægt på inddragelse af medarbejderne - og det står der vist også noget om i materialet. Når de får indflydelse tager de også ansvar og virker som ambassadører over for kollegerne. Lidt individuelt om folk gør det efter reglerne eller ej, men i det store og hele går det godt. Tidligere, under indkøringsperiode, fik vi klager fra borgere over skraldefolk, der ikke fulgte reglerne, men det har medarbejderrepræsentanterne hjulpet til med at få orden på. I dag er der sjældent klager over det ene eller det andet fra enfamilieboligerne. Lidt mere bøvl med ejendomsselskaberne, som vi arbejder med i dag, der skal de tekniske løsninger ind. Tror det er godt, at renovatøren og mandskabet selv har kompetence til at finde en lempelig løsning, når der er problemer. Ingen tvivl om, at vi går ind, når det er nødvendigt.

Udfører: Miljøteam, DSV

informanter: Dir. Allan Larsen, medlem af AHTS' Overenskomstforhandlingsudvalg
Henrik Schøtt, driftsleder.

Randers ser vi som en god kommune, også mht. arbejdsmiljø. Udbudsmaterialet indeholdt en oversigt over vanskelige adresser også noget med registreringer og en fælles procedure ved forandringer, tilflytninger mv.. Meget vigtigt, at det er velbeskrevet i materialet, så man kan få et overblik, se hvad det handler om. Meget bedre end det som så mange kommuner gør, blot at skrive, at adgangsforholdene ved ca. 5 % af adresserne ikke er OK, og så må renovatøren i øvrigt selv finde ud af at klare dem.

Det almindelige i kommunerne er, at man ikke tager ansvar selv. Og de tilbyder borgerne at købe sig fra det, dvs. fra at give et dårligt arbejdsmiljø. Elendige adgangsveje konverteres til sæргеbyr. Men selvfølgelig skal de to andre parter også medvirke. Vi havde i Århus et tilfælde med ombygning af kælderskakt for 55.000 så der kunne køres på den,

men skraldemanden brugte stadig trappen. Arbejdet behøver i dag ikke være hårdt, hvis man bare holder sig til reglerne!

Vi har et fint samarbejde med Randers, taler sammen en gang om ugen, god dialog. De gør noget ved problemadresserne, selv om det går lidt langsomt. Der er ikke mange svære adresser tilbage, og det vigtige er, at de er indstillet på at bruge ressourcen til at få ordnet de resterende. Randers Kommune går i den rigtige retning med en teknologisk løsning, selv om det tager farligt lang tid. Men de har modet over for borgerne. Systemet med de 350 aftaler med borgerne virker godt.

I udbudsmaterialet var der krav om prissætning af opgaven med særlige foranstaltninger i midtbyen. Selv om det er godt med oplysninger duer det ikke at lægge det hele over på os. Det er ansvarsforflygtigelse. Mange af problemerne kan jo faktisk ikke løses med 'særlige foranstaltninger'. Det hjælper jo mange gange ikke at sætte to mand på, og det er jo nu en gang ikke til at køre på toppede brosten. Ikke fordi der ikke godt kan findes tekniske løsninger.

Allan Larsen nævner Kerteminde som et eksempel, hvor man har fundet på en motoriseret kærre til at køre i den gamle bydel. Det var ikke med i udbudet, men noget vi fandt på undervejs. Det normale er at vi oplever, at politikere mv. forsøger at tørre det af på os. Og i den anden ende kigger de på prisen, vil ikke acceptere forbehold. Det er noget andet, hvis de skrev direkte og præcist i materialet, at der dér eller dér skulle sættes en kranbil eller lign. ind. Vi kan da meget teknisk, blot der er krav om det, eller plads til at vi sammen kan udvikle det.

Der bliver nok samlet lidt til bunke, og vi har givet en advarsel til en medarbejder, men det er sjældent. Det er rigtigt, at kærren til genbrugsmaterialer virker til fordel for arbejdsmiljøet. Folkene oplever, at det er effektivt at bruge kærren, der er plads på den til at de kan samle ind fra flere husstande. En produktionsteknisk fordel. Det er vejen til at få et bedre am, at det samtidig er mere effektivt!

Hvorfor er 'laveste pris' godt i Randers? Fordi man i hverdagen tager et medansvar og har en god dialog. Andre steder sidder man blot bag skrivebordet og slår os i hovedet med kontrakten.

Vores certificerede AML-system og EMAS-registrering betyder noget konkret ift. at sikre arbejdsmiljøet i Randers. Vi har fx diskuteret spørgsmålet om det psykiske pres, som toholdssdriften giver, med Norske Veritas, og hvad man kunne gøre ved det. Kravet under social klausul om en arbejdsmiljøpolitik kunne vi jo fint honorere.

Toholdssdrift giver ikke problemer. Produktionen er så tilpas koncentreret (og det hjælper at det kun er sække), så der slet ikke er problemer med tiden. Vi starter kl. 6 og er færdige kl. 15, så der er lang tid til forbrændingen lukker, men det behøver heller ikke være en deadline, man kan godt komme og læsse af alligevel. Men det er rigtigt, at der er et psykisk pres. Det har vi diskuteret i Sikkerhedsudvalget.

Skraldemand:

Brian Schou, tidligere tillidsmand, med i fagforeningens bestyrelse
 Jes Christensen, nuværende tillidsmand
 Johnny Jensen, sikkerhedsrepræsentant

Det var i kraft af vores pres igennem fagforeningen, at VOL kom i kraft, både under daværende og nuværende (venstre)borgmester.

Kommunen er en god medspiller. TM og jeg har hele tiden skubbet til og hjulpet. Men det tidligere firma var pisseligeglade med miljø og arbejdsmiljø, i hvert fald når det kostede noget. Vi måtte have AT på banen, De truede med bøde på 25.000 og fagforeningen hjalp. Der blev underskrevet en aftale mellem kommune, fagforening og AT. I dette forløb fik vi ordnet aftalerne mellem kommunen og de 350 problemadresser, der fremgår af udbuddet.

Tidligere blev vi betalt for at slæbe, når forholdene ikke var i orden, 70 øre pr. slæb. Men det samme beløb får vi i dag, når bruger de tekniske hjælpemidler, lifte mv. Alle kollegerne er glade for kærrenerne og de bruges altid. Vi indkøbte nogle af aluminium. Der kan være ca. 10 inden for rammen, men uden at det er en overbelastning. Vi bliver sgu' fyret hvis vi ikke bruger dem! Firmaet er meget striks med at overholde reglerne. Hvis der samles til bunke er det fyringsårsag.

Hvis der opstår problemer på adresser, siger vi det til driftslederen, som så tager fat i grundejeren (jf. at Renovatøren har denne mulighed umiddelbart i følge udbuddet). Måske tager SR eller TM med ud på besigtigelse. Hvis det er en advokat eller lign. genstridig person, går sagen videre til kommunen, som så følger op. Enten får de grundejeren til at ændre forholdene eller laver aftale om at sætte ud, eller også laver de en teknisk foranstaltning som f.eks. molokker. Der er ikke noget med sæргеbyrer.

Der er kun lidt overudbæring. Grundlønnen er 126 kr. og vi ligger på 140-160 kr. i timen for en 37,5 t. arbejdsuge - som vi så klarer på 20 timer. De overudbæring der er, deler vi. Vi sørger også for at deles om de lidt vanskeligere ruter.

Da toholdsskiftet startede, som vi accepterede, fordi firmaet kørte med underskud, blev alle inviteret med og fik indflydelse på valg af rute, da det blev arrangeret. Første hold kører 6 -10.45, andet hold 10.45 - 15.30. Det blev også indført, fordi firmaet var træt af at bilerne stod i garagen fra kl. 9. Nu er de i brug hele dagen, men anvendes ikke til andet. Folkene skifter mellem det tidlige og det sene hold hver anden uge. Føler ikke at firmaet presser tempomæssigt. Rutersnes størrelse og beskaffenhed, antal tømninger, sværhedsgrad mv. er meget vigtigt, men dem har vi selv været med til at planlægge, så de er afpasset.

Der er både fordele og ulemper ved toholdsskift. Vi gik over til tomands-biler samtidig, det har effektiviseret arbejdet og gjort det nemmere for os. 2 mand arbejder bedre end 3, mindre spildtid, fx. når bilen skal tømmes, og bedre indbyrdes arbejdsfordeling. Selvfølgelig betyder forhindringer og snevejr mere, når der står nogen derhjemme og tripper, men det har ikke ført til, at vi presser os selv, eller at AT-reglerne ikke bliver fulgt. Det konstante tidspres er blot ikke godt for det psykiske arbejdsmiljø. Men det er også

noget med, at dem der står og tripper er dem der vil være færdige, før de starter! Det er nu også et lille minus, at 2-holdet får 1-holdets 'glemmere'.

Vi har altid afløser på ved sygdom, men nogle gange er det en af dem fra eftermiddagsholdet, der så kører en ekstra tur. Der er ikke noget pres fra firmaet, men de er da glade ved at spare bilen med toholdsskiftet.

Joh, firmaet har vist en arbejdsmiljøpolitik. Der står også en masse om det i vores instruks, der ligesom er vores 'bibel'. Firmaet er AML-certificeret, men det oplever vi nu ikke meget til i praksis. Men der er ingen problemer med at holde sikkerhedsmøder og deltage i møder med kommunen mv. Vi deltager ikke i de kvartalsvise møder, men når det handler om konkrete, f.eks. arbejdsmiljømæssige forhold, gør vi.

Ringsted kommune

Informanter i kommunen:

Dorte Hvid-Jacobsen, planlægger
Teresa Neumann, teknisk assistent

Der indsamles kassetter med sække

Kommunen valgte i forbindelse med forrige udbud at indføre Bates' 'Combi-system'. Det kørte Marius Pedersen med i en periode.

Men ved det seneste udbud i 2003 gjorde forskellige bydende os klart, at det blev alt for dyrt, hvis der skulle automatisk poseisætter på bilerne (1,8 mill. pr. bil). Derfor blev det ikke sat som krav i udbudet. Af andre årsager valgt Marius P, som havde investeret i bilerne, ikke at byde. I dag isættes sækkene derfor manuelt. Systemet bruges til restaffald og papir.

Kommunens overvejelser i forbindelse med udbudet og 'udbudsteknik'

Kontrakten tildeles efter 'økonomisk mest fordelagtige' tilbud, hvor prisen vejer 65 %, driftssikkerhed og kapacitet 15 %, Service og kvalitet 10 % og Miljø/arbejds miljø 10 %. Der er ikke angivet beregningsmetode eller yderligere vurderingskriterier, men tilbuddet ønskes vedlagt beskrivelser af tilbudsgivers håndtering af bestemte opgaver, herunder uddannelse og kompetence for mandskabet samt "håndtering af arbejdstilsynsregler".

Vi gav højere points ved tildeling, hvis de havde poseisætter-systemet. Det fik vi ikke, og det er en tilbagegang for arbejdsmiljøet.

Kontraktperioden er 5 år. VOL er ikke anvendt. Der køres i toholdsskift.

Der er ingen egentlig arbejdsmiljøvurdering af renovatør.

Oplysning om vanskelige afhentnings- og indsamlingsforhold i udbud

Der gøres i udbuddet opmærksom på, at "der på ca. 30 adresser er adgangsforhold, hvor den nuværende renovatør ikke har kunnet benytte de ordinære skraldebiler", dvs. "hvor der i dag foretages særlig afhentning." Materialet er vedlagt en liste over disse adresser samt en liste over adresser, hvor adgangsvejen overstiger de normale 25 meter. Det oplyses, at der kun er omkring 5 adresser tilbage, der kræver særafhentning.

Procedure for løsning af 'problemadresser'

Der gøres opmærksom på, at kommunens regulativ kræver AT's krav til adgangsvejen overholdt på den enkelte ejendom, samt at regulativet fastsætter retningslinier for afhentning af affald på adresser med særligt vanskelige adgangsforhold. Er der problemer på adgangsvejen kan renovatøren undlade at indsamle på den ordinære rute. Han skal da aflevere en seddel og afhente affaldet den følgende dag til en højere pris.

Udbudsmaterialet indeholder krav om et internetbaseret 'driftsstyringssystem', som anvendes til at sikre kvaliteten, håndtere fejl og afvigelser, behandle klager og ligger til grund for bodssystemet, hvori også indgår fotodokumentationskrav. Arbejds miljø håndteres ikke i systemet. Ved problemer på en adresse er kræves fælles besigtigelse.

Hvis der er problemer på en adresse underretter renovationsarbejderen kørselslederen, som med det samme mailer til mig. Fx. 'Der er et værre svineri på denne her adresse, skal jeg rydde op?' Så kan vi give besked med det samme. Et net-baseret meddelelssystem. Vi stoler på folkene, hvis deres melding er, at der ikke er til at komme til eller lign. Vores erfaring er at de er ærlige. Så griber vi ind over for borgerne, fx med hensyn til fripladsen i Bates modulet. Folkene giver ved hjælp af et afkrydsningssystem på sækken borgerne besked. Regulativet siger 25 meter, men mange borgere satte af sig selv stativet nær vejen, da vi begyndte.

Specifikke arbejdsmiljøkrav

I forbindelse med det implementerede Bates system kræver kommunen, at den tilhørende særligt arbejdsmiljøvenlige kærre anvendes. Der er krav til at bilerne til grønt affald har "lukkede systemer eller lignende, der sikrer, at der ikke opstår arbejdsmiljøgener for mandskabet.

Renovatøren valgte selv at køre med enmandsbetjente biler. Det er en stor landkommune og derfor ressourcespild at køre med flere chauffører. I byen er der dog flere på.

Der er ingen særlige krav til mandskab.

Opfølgning, kontrol, kommunal medvirken og samarbejde

Der lå mange arbejdsmiljøovervejelser bag kommunens indførelse af Bates-systemet. Det var et stort og dyrt skridt. Ærgerligt, at vi ikke kunne få det fulde udbytte af det med poseisætteren. Men fra et arbejdsmiljø-synspunkt er det stadig godt, bl.a. ved at det tvinger skraldemanden til at bruge kærren.

Fra vores synspunkt er der både fordele og ulemper ved systemet. Det er godt, at beholderne ikke vælter og roder rundt som løse beholdere, men borgerne finder det besværligt at fastgøre og ikke så brugervenligt. Det er også lidt ufleksibelt med kun en størrelse beholder. Men nu skifter vi ikke lige med det samme.

Synes generelt arbejdsmiljøet er ok. Både kommunen og vognmanden er aktive. Det er bedre nu end under den tidligere vognmand. Nu er der et kontor bagved, der følger op. Kommunen lægger vægt på, at At-anvisningen følges, og vi vil have de bruger kærren. Der er nogle skraldemænd, der vil knokle sig ihjel, river fx sækken ud af Bates beholderen eller slæber beholderen i stedet for at bruge kærren. Det kan borgerne godt blive sure over. Renovationsbidraget steg, da vi indførte systemet for at imødekomme skraldemændenes arbejdsmiljø. Vi påtaler disse klager over for firmaet.

Vi synes nu folkene bruger mere tid på arbejdet i dag og ikke har det samme tempo. Det er ikke vores indtryk, at vognmanden presser tempoet fx for at få bilen hurtigt hjem. Men noget med at når folkene er færdige, så er der stadig andre opgaver, ekstraafhentninger, 'glemmere' mv. Nogle af folkene holder måske også igen med at indberette problemer på adressen, vel vidende at så bliver de alligevel bare selv sendt derud igen dagen efter!

Men vi har tillid til folkene og ser dem gerne deltage i møderne.

Udfører: Preben Andersen a/s (efter overtagelse af Axel Hansen A/S). Informanter: Dir. John Andersen, fmd. for DANaffalds bestyrelse, kørselsleder Connie Damgård

Kærrerne skal bruges, det siger kommunen, kontrakten og vi, men vi runder jo ikke rundt efter dem og checker, men systemet begrænser det, kun små lette sække kan tages manuelt. Får vi en henvendelse fra kommunen efter en klage påtaler vi det over for manden. Der har været et par påtaler, men aldrig fyringstrussel.

Det med 'særlige foranstaltninger' er det nok så som så med. Kommunen kontrollerer heller ikke. Men det er meget få adresser, der nu kræver det, forholdene er blevet rettet op ved kommunens mellemkomst. Men det sker, at vi sender en lille bil ud. Hvis tilkørselsveje ikke er klippet, melder jeg til kommunen, og hvis forholdene ikke bliver bragt i orden samler vi ikke ind, det er aftalen. Det samme ved overfyldte sække.

Kommunen sender et brev ud ved alle problemer, tilkørselsveje, mgl. lys, overfyldninger, ombyggeri mv. De virker slet ikke bange for borgerne. Sanktionen de truer med er, at folk ikke får tømt, og det virker. De har også muligheden for sæргеbyr og bruger det, fx. hvis der i papirsækken er andet i, så bon'er kommunen dem. Mener ikke der er udsendt regning for noget med arbejdsmiljøet, men på det område løser de jo problemerne.

Ringsted er god sammenlignet med andre kommuner. Ressourcerne bruges godt, og der er gode folk på posterne. Det it-baserede meldesystem sammenkoblet med kommunens hjemmeside virker fint, bruges som grundlag for bod/bonus.

Skraldefolkene opnår ikke rigtig noget ved at tage posen manuelt, der har også kun været to henvendelser fra borgere. Folkene bruger meddelelssedlerne - er påtrykt på sækken. Det er meget vigtigt over for kommunen, og de gør det. Toholdsskiftet går lidt ud over arbejdsmiljøet. Der er en stressfaktor, nå at blive færdige, så næste hold ikke skal vente. Folkene var ikke glade for det i starten, nu går det bedre. Ja, også det manglende lys kan være et problem, en mand tog en ko for skraldesækken!.

Hvad skulle få jer til at håndhæve kommunens krav strengere over for folkene? - Så skulle vi jo køre med rundt. Der er jo også en bagatelgrænse, og folkene har en arbejdsrytme, der er vigtig for dem. Men vi vil meget gerne mere uddannelse. Har allerede lavet noget. Også for a passe på bilerne osv.

Normalt deltager medarbejderne ikke i driftsmøderne, kun hvis der er noget særligt på dags. Vi har ingen politik om at de ikke må. Vi er glade ved kompetencen de har til at checke folks sortering. Det er der mange sager med. God kommunikation mellem skraldefolk, os og kommunen. Er der problemer, tager kommunen altid med ud. Vores dialog med kommunen og det at kommunen stoler på os og på skraldefolkene giver et rigtig godt samarbejde og gør at det går nærmest gnidningsløst.

Der er i snit 100 overudbæring om ugen, pr. mand. Ingen har dobbeltarbejde. Men det er ikke altid de beder om afløser ved sygdom, tendens til at de deler arbejdet og hyren mellem sig. Arbejdstiden er i gennemsnit 35 timer om ugen.

Der er ikke rigtig nogle redskaber i kontrakten omkring disse ting - men den gode dialog klarer det. Selvfølgelig er det renovatørens ansvar at hans folk holder sig til reglerne. Men igen, skraldemandskulturen! Uddannelse ville være rigtig godt. Forstår ikke helt Bo's klage over at de ikke kan komme til med kærren, for der er ingen tvivl om, at hvis vi får melding om det fra dem, så melder vi ind til kommunen, og så bliver det rettet - nok igen det med timeløn eller den ekstra tid det tager.

Skraldemand:

Bo, tillidsmand

Vi er kede af, at VOL ikke var med. Det betyder, at vi skal starte fra scratch efter 5 år. Når der er et år tilbage begynder folk at blive frustrerede og nervøse for fritstilling. Ingen aner jo om de bliver ansat i det nye selskab.

Synes nu heller ikke kommunen er så god til at få tingene i orden hos borgerne. Der er jo fortsat visse problemer, som fx. at vi nogle steder skal løfte Bates-kassetterne af, når de hænger for tæt/for højt og vi ikke kan få kærren ordentligt kørt ind, som vi skal ifølge AT-reglerne - og udbudet. Vi melder det til firmaet, som så melder til kommunen, men så får vi jo bare besked på, at vi skal hente dem på timeløn.

Der er også problemer med lys om morgenen. Pga. toholdsskift er vi nødt til at starte kl. 6. Vi kan da godt melde ind, og måske bliver der gjort noget, men igen skal vi så bare hente på timeløn. Synes ikke kommunen rigtig håndhæver, de sender et brev til borgeren, men så sker der ikke mere. Værst ved indkørsler, hvor folk ikke klipper (hegnsløven). Det gør kommunen i hvert fald ikke meget ved.

Men vi er meget glade for Bates systemet. Kørte helt fantastisk under Marius med den rigtige bil m. aut. poseisætter. I dag har vi nu også gode biler, enmandsbetjente 'Jolly-vogne'. De trykker kun lidt, men vi omlæsser i byen. Set fra skraldemandens side er det et af de bedste systemer vi har, og det bør kommunen fremhæves for, at de valgte det system aht. skraldefolkenes arbejdsmiljø.

Vi bruger næsten altid kærren. Hvis vi ved på forhånd, at der ikke er meget i posen, tager vi den dog med hånden og så skal den selvfølgelig smides de 2 m. op i bilen, men det er ikke så tit. Vi kan ikke tage posen ud, hvis der er noget videre i den, så må vi tilbage efter kærren. Det sker også at vi tager en tom eller let sæk fra kassetten ved siden af og lægger oven på sækken vi har i kærren, men så bliver den jo automatisk tømt sammen med den anden. Der bliver ikke samlet til bunke - vi er jo kun en mand. Heller ikke overlæsning, det kan vi ikke.

Pandrup kommune

Informanter i kommunen:

Gitte Clausen, miljøchef

Anne-Mette Knudsen, miljømedarbejder

Desuden er Jørgen Vium, rådgiver ved Niras, interviewet

Der indsamles overvejende sække

Kommunens overvejelser i forbindelse med udbudet og 'udbudsteknik'

Tildeling sker efter 'økonomisk mest fordelagtige' tilbud, "på baggrund af en vurdering af nedenstående kriterier med den anførte vægtning: pris 65 %, kvalitet og serviceniveau 15 %, organisation og lederkvalifikationer 10 %, teknisk og funktionsmæssig værdi 10 %. Der angives ingen beregningsmetode. Til grundlag for vurderingen udbeder kommunen sig visse arbejdsmiljørelaterede oplysninger, herunder om kvalitetssikringssystem og "type af kærre og brug af denne. Der tænkes særligt på materiel anvendt i sommerhusområder samt andre svært fremkommelige områder."

Vi har godt overblik over arbejdsmiljøet i forbindelse med udbud og en del skrevet ind i materialet. AT var med i processen, og de har siden fremhævet os. Vi har lagt nogen vægt på arbejdsmiljøkrav i udbudsmaterialet, bl.a. med krav til arbejdets udførelse. Vi var dog i tvivl om, hvad vi måtte skrive aht konkurrencebestemmelser, derfor valgte vi at få en rådgiver på.

Kontraktperioden er 5 år med mulighed for et års forlængelse.

VOL er taget i anvendelse.

Der er ingen krav vedrørende driftsform. Der køres normalt

Der er ingen særlig arbejdsmiljøvurdering af renovatør

Der er ingen oplysninger om vanskelige afhentnings- eller indsamlingsforhold.

Procedure for løsning af problemadresser

Udbuddet indeholder den traditionelle, ansvarsfraskrivende formulering om, at renovatøren altid er pligtig at indsamle "om nødvendigt ved hjælp af særlige foranstaltninger, eksempelvis ved at 2 mand håndterer sækken.", men anfører dog, at indsamling kan undlades i de tilfælde, "hvor renovationsarbejderne - trods særlige foranstaltninger - bliver udsat for en sikkerheds- og sundhedsmæssig belastning." Det pålægges imidlertid renovatøren at "dokumentere, at indsamling er uforsvarlig (eksempelvis med foto)."

Der anføres desuden omhyggeligt beskrevne forholdsregler i de tilfælde, hvor alle krav ikke er opfyldt, og klargøres, at "Pandrup kommune tager affære over for kunden, hvis der er gentagne problemer på samme afhentningssted."

Kommunen besluttede i 1996 en særlig arbejdsmiljø-indsats i kystområder med sommerhuse mv., det vi kalder 'vanskeligt fremkommelige områder'. Vi lavede en handlingsplan med inddragelse af brugerkræds, sommerhusejere, turistbureauer mv. Formålene var flere: at få styr på affaldsstrømmen, sortering mv. og så var arbejdsmiljøet væsentligt. Det blev skubbet frem af den landsdækkende AT-kampagne. Det blev valgt at

beholde stativerne ved ejendommene, og hvis borgerne så ikke kunne følge reglerne, skulle der flyttes eller bæres ud til offentlig vej. Siden 1997 har der været en medarbejder fast ansat til opgaven i kommunen. I dag købes ydelsen hos miljøcentret. Af de 6.500 ejendomme i alt er 4000 vurderet og registreret. Der er kun omkring 5 egentlige 'problemadresser' tilbage.

Byen har vi også været generelt igennem. Der er ingen problemer. I dag bruger vi 'Reno-web' i forbindelse med kvalitetssikringen. Heri laves en historik for hver ejendom mhp. kommunikation til renovatør, kommunen, borgerne. Programmet arkiverer data'ene. Systemet bruges således også til at registrere fejl.

Vi tager også med ud at køre, en dag med hver sin bil. Ved klager tager vi selv ud og ser, altid når det handler om AT-regler. Både vi og renovatøren tager fotos, fx foto ved overfyldning af sækken for 3. gang eller et problem på adgangsvejen. Men vi kontrollerer ikke, hvordan de bruger kærren, kun hvis der samles til bunke.

Arbejds miljø i kvalitetssikringssystem

Kontrakten indeholder krav om kvalitetsstyringssystem med krav til skriftlig dokumentation af egenkontrol, herunder af arbejdsmiljørelaterede emner. Som led i systemet er der udarbejdet konkrete, gensidige procedurer til "Behandling af klager fra brugerne", "Overtrædelser af AT-regler og visse bestemmelser i regulativ", "Tømning af sække og containere", "Konstaterede afvigelser hos brugerne" og "Tildeling af bod". Der er til hver af disse procedurer udarbejdet instruktioner direkte henvendt til skraldemændene.

Der er jo procedurer/miljøhåndbog for hvad renovatøren skal gøre med AT-problemer hos borgerne med i kvalitetssikringssystemet, som er gennemgået med renovatøren. Der er faktisk tale om at vi har skrevet de kontraktlige forpligtelser letlæseligt for renovationsarbejderne.

Til kvalitetsstyringssystemet er knyttet bodsbestemmelser.

Vi havde problemer med firmaet i starten. De havde for travlt, stillede for store krav til overarbejde. Vi påpegede det, men savnede et værktøj til at håndhæve bodssystemet. Derfor købte vi RenoWeb. Før havde vi 2-3 medarbejdere til at tage sig af klager.

Specifikke arbejdsmiljøkrav, krav til mandskab mv.

Udbuddet indeholder visse krav om brug af kærre, benyttelse af anvist vej, ingen bunksamling mv. Der er desuden krav om at renovatøren skal kunne stille kvalificeret reservemandskab til rådighed. Ingen krav om uddannelse, kun instruktion.

Vi har ikke krav vedrørende normering, dobbeltarbejde eller dobbelt brug af biler.. Men vi understreger, at renovationsarbejderne er ambassadører for kommunen.

Opfølgning, kontrol, kommunal medvirken og samarbejde

Udbuddet præciserer at kommunen gennemfører kontrol, og det gør den.

Vi har været efter renovatøren for at få dem til at bruge kærren og har visse virkemidler i kontrakten. Krav til fx brug af kærre, bodssystem, mulighed for at indkalde til møder og et

kvalitetsstyringssystem med skriftlig dokumentation af egenkontrol, kommunal stikprøvekontrol og udførligt beskrevne procedurer. Vi havde visse problemer i starten, da de havde for travlt, men det kører OK nu. I praksis retter vi omgående henvendelse til renovatøren hvis vi hører om/ser at der samles til bunke. Hvis renovationsarbejderne løber gør vi ikke noget ved det, andet end at vi siger det til renovatøren. Ikke mange borgere klager over hvis de ikke bruger kærre.

Men vi vil også gerne selv påtage os et ansvar for arbejdsmiljøet og har gjort det gennem vores kampagne og ressourceindsats, gør det stadig. Vi tog godt mod AT-anvisningen i sin tid og havde møder med AT. Både firma og ansatte er indstillet på at medvirke. Men i forhold til tilbud og kvalitetssikring er papir selvfølgelig taknemmeligt, derfor kontrollerer vi også selv.

Arbejdstilsynet i Nordjylland har på møder for alle kommuner trukket Pandrup frem som et godt eksempel på, hvordan man især i sommerhusområder, hvor der ofte er tale om unødigt belastning, kan gøre en indsats.

Kommunen lægger vægt på et godt, direkte samarbejde. Vi holder fyraftensmøde med renovatøren og alle folkene hver anden måned. Disse møder, at vi respekterer dem og den daglige dialog, er vigtige.

Udfører: Nord-Ren

informant: dir. Preben Nielsen

Pandrup? Der er nu en del, der stadig skal rettes til, der var også noget mindre godt i udbudsmaterialet. Vi tager jo alle poser med, selv om de er overfyldte. Vi ser måske også lidt stort på det, for det er rigtigt, at hvis vi dokumenterer at de er det, tager kommunen en henvendelse til borgerne. Jo, de skal have ros for deres opfølgning. Hvor vi i andre kommuner må ringe til AT, er der ingen problemer i Pandrup.

Vi skal bruge kærre og folkene gør det, sådan gennemgående. Folkene har fundet, at det er gavnligt for dem selv. Men når vi vender ryggen til... AT siger 3-4 sække, mine folk tager 10-12 indimellem, men vi lægger vægt på, at der ikke er løft over skulderhøjde. Ser vi, at de ikke bruger kærren, får de en påtale. Det handler meget om, at hvis de planlægger godt, så bilen er nær ved dem, så behøver de ikke slæbe så mange. Blandingen af sække og spande giver problemer, ødelægger rytmen for tre mand på bilen.

Det sker at der samles til bunke, men så vanker der jo bod. Det har vi dog ikke fået. Der er ikke reelt mulighed for at lave 'særlige foranstaltninger' i sommerhusområder, 2 mand hjælper ikke noget her. De kunne jo kræve affaldet sat ud til skel.

Der er ikke noget pres herfra for at få frigjort bil. Hele sommerlandet klares på 2 dage. Den gennemsnitlige arbejdsuge er 30 timer, ingen har over 37 timer. Kun en lille smule overudbæring i sommermånederne, og der har vi også ekstra folk på.

Det er godt, at de iværksætter VOL.

Skraldemand: Alex, Tillidsmand

Jo, kommunen er med til at løse problemerne. Men vi døjer med glatte veje og overfyldte sække. Skal der gribes ind over for glatte veje er det et mas. Der er jo mange veje kommunen ikke rydder på, så vi skal melde ind til firmaet, og de skal evt. have AT med ud, og så til kommunen. Men så griber kommunen også ind og tager fat i borgeren. Ved overfyldning kræver de et ekstra stativ, hvis vi har klaget 3 gange. Borgerne selv er et problem, de stritter imod.

Vi har ikke meget med overudbæringer. Ingen overbelastning. Folkene er glade for kærren, men chaufføren på bilen samler ofte ind uden, det holder kommunen ikke opsyn med. Han har lidt døj med at tage kærren af bilen, så det er ikke altid han bruger den. Der burde laves bedre måde at få den af på. Men vi jager ikke med hinanden. Fin ordning med at en mand fra hver bil deltager i fælles møde med kommunen et par gange om året

Vi er sat ind i proceduren fx for overtrædelse af AT-regler og regulativ og vi registrerer meget, stigninger, grus mv. laver mange aftaler med borgerne. Hvis ikke de vil være med, så skriver vi dem op, og så reagerer kommunen. Vi læsser 3-4 sække på kærren, og, ja, vi tager ikke kærren med ind, hvis vi på forhånd ved, at sækken er let.

Silkeborg kommune

Informanter i kommunen:

Michael Herold, sektionschef i forsyningsafdelingen

Der indsamles stort set kun spande i to fraktioner, grønt affald og restfraktion på skift

Kommunens overvejelser i forbindelse med udbudet og 'udbudsteknik'

Vi havde ikke en egentlig rådgiver på, kommunen lavede selv udbuddet, men havde et par møder med Carl Bro

Udbuddet åbner med kommunens målsætning: "At håndtere affald miljømæssigt forsvarligt under hensyntagen til arbejdsmiljø og økonomi."

Kommunen er AML-certificeret efter den danske bekendtgørelse, vores egne genbrugspladser EMAS-registrerede, og det er der lagt vægt på i udbudsmaterialet samt ved vurderingen af tilbud. Kontrakten tildeles efter 'økonomisk mest fordelagtige', hvor prisen vægter 45 % og så er der tildelingskriterier efter kvalitet (15 %), hvorunder AT nævnes, miljø, som også handler om arbejdsmiljø (15 %), samt service og driftsorganisation.

I tildelingskriterierne lægger kommunen vægt på:

- "redegørelse omkring arbejdsmiljøpolitikker, materiel og vognpark"
- "dokumentation af virksomhedens normer for service og adfærd hos medarbejderne"
- "Hvordan og i løbet af hvor kort tid, der kan indsættes ekstramandskab og materiel"
- "Entreprenørens redegørelse for personale- og uddannelsespolitik"
- "Hvordan miljø- og arbejdsmiljøpolitikker implementeres, herunder beskrivelse af metoder, rutiner, påtænkt mandskabsstyrke og antal køretøjer."

og "forbeholder sig ret til at inddrage Arbejdstilsynet i de arbejdsmiljømæssige elementer i tilbuddene".

Kun to afgav bud pga. Force Majeure reglen. Prisen var udslaggivende, der var ikke den store forskel i vurderingen af tildelingskriterierne. Vi er tilfredse med den renovatør, vi har fået.

Kontraktperiode, VOL og driftsform

Kontraktperioden er 5 år.

VOL har vi kun med i den forstand, at vi skriver, at det er renovatøren, der må bære ansvaret og risikoen for om den gælder. Vi kræver det ikke. Det er ikke politisk ønskeligt i kommunen. Man mener ikke, det er noget vi skal blande os i. Reelt overtog firmaet folkene. Kender godt til den personlige usikkerhed, der kan opstå hos folkene.

Renovatøren er pålagt at afgive de nødvendige oplysninger, således at kommunen ved næste udbud, hvis den ønsker det, kan sætte VOL i kraft.

Der er ingen særlige krav vedrørende driftsform.

Der er ikke krav til, at renovatøren skal være miljø- eller arbejdsmiljøcertificeret, men det efterlyses under tildelingskriterier.

Oplysninger om vanskelige afhentnings- og indsamlingsforhold i udbuddet

Udbuddet blev sendt ud før AT-bekendtgørelsen trådte i kraft og vejledningen hertil var udsendt, men oplysningerne om 'problemadresser', vores procedure mm. er klar til at blive sendt med ud næste gang.

Procedure for løsning af problemadresser

Udbuddet indeholder en præcis beskrivelse af kommunens tidligere og nuværende indsats for at få løst adgangsproblemer. Et mindre antal adresser kræver 'særlige foranstaltninger', men det fremgår af materialet, at kommunen reelt ønsker særligt materiel eller mandskab sat ind her.

Alle adresser i byen er registreret og opdelt i 3 kategorier. Vores udgangspunkt er at forholdene skal være i orden, og vi tager ud og besigtiger hvert sted.

- 1. Almindelige, hvor adgangsvej og placering er i overensstemmelse med AT-reglerne og vores regulativ. Gangafstand max. 20 meter*
- 2. skelafhentning (max 2 m. fra skel), hvor borgeren selv sætter ud, dem har vi aftaler med, og er beholderen ikke sat frem, bliver den ikke tømt*
- 3. specialafhentningerne, hvor de fysiske forhold, gør det umuligt at indrette adgangsvejen. Her betales en højere pris og der er specialafhentning med særligt udstyr eller 2 mand.*

Kunden bestemmer selv, hvilken kategori han vil tilhøre. I byområdet er der 80 % i 1. kategori. Specialafhentninger udgør under 1 % og drejer sig vel højest om 2-3 adresser. Der forligger desuden dispensationer til ældre/handicappede, men de går på personnummer og forsvinder altså efterhånden. Meddelelsessedler er også i brug og virker, skraldefolkene udfylder dem.

Arbejdsmiljø i kvalitetssikring

Kommunen kræver, at renovatøren udarbejder et kvalitets- og miljøstyringssystem, der skal tilpasses kommunens målsætninger og egne systemer. Som emner for kvalitetsstyringer er specifikt nævnt arbejdstilrettelæggelsen, personalets uddannelse og træning og dialog mellem medarbejdere og brugere og mellem ansatte og kommunen.

Kvalitetssikringssystemet virker fint. Det kører i dag delvis sammen med 'Reno-web'.

Kontrakten indeholder et bods- og bonussystem.

Bod/bonussystemet er effektivt, fører til nedgang i klager, men har ikke meget med arbejdsmiljøet at gøre. Der er jo ikke sække, så brug af kærre og bunksamling forekommer ikke. Faktisk udbetaler vi fuld bonus til firmaet og dem giver firmaet vist videre til folkene.

Særlige arbejdsmiljøkrav

Der lægges vægt på, at kommunens regulativ er nøje afstemt med AT-reglerne og at indsamlingen skal foregå i overensstemmelse hermed. Der er sat tidskrav til hvor længe beholderen må stå utømt efter den er hentet. Indsamlingen kan indstilles ved "et

ufremkommeligt lag af sne”, ligesom afhentningstidspunktet kan udskydes ved glatføre. Er der ”risiko for uheld for mandskab i forbindelse med grov overfyldning” skal beholderen ikke tømmes. I forbindelse med ’specialafhentningerne’, hvor der kan forekomme nogle nærmere beskrevne forhindringer anføres, at det skal foregå ”arbejds miljømæssigt forsvarligt og uden at belastningen af mandskabet bliver større end ved almindelige flytte- og transportarbejder.”

Krav vedrørende mandskab, uddannelse, arbejdsmiljøpolitikker mv.

Udbudsmaterialet kræver, at mandskabet skal være uddannet i relevante færdigheder, herunder viden om egne arbejdsforhold og risici, og at det skal deltage i kurser målrettet affaldshåndtering og kvalitetsstyring i det omfang de findes, fx AMU-kurser. Arbejds miljøpolitik indgår under tildelingskriterier.

Materialet beskriver skraldemændene som ’ambassadører’ for kommunen, der skal kunne vejlede borgerne. De er desuden tildelt kompetence til visuelt at kontrollere om sortering er foretaget korrekt og kan afvise tømning, samtidig med at der afleveres en seddel

Opfølgning, kontrol, kommunal medvirken og samarbejde

Vi tager i høj grad arbejdsmiljø-hensyn. Det startede vi med i 1994, og vi tager hånd om problemer, når skraldemanden eller firmaet melder ind. Den relativt store opmærksomhed på arbejdsmiljø skyldes velvilje i organisationen både blandt politikere og embedsmænd. Ressourceindsatsen i kommunen til adgangsveje mv. i dag er nok en kvart medarbejder.

I driftsmøderne deltager direktøren og kørselslederen (som er gift med en skraldemand). TM deltog tidligere, men havde vist ikke længere tid. Der er åbent for os til at de ansattes repræsentanter kan deltage. Vi holder sociale arrangementer med dem.

Vi arbejder også på at forbedre tilgængeligheden til spandene, således at borgerne stiller dem med håndtaget udad på tømningdagen. Så hos os behøver vi ikke vente til et nyt udbud med at forbedre skraldemændenes arbejdsmiljø – vi gør det løbende i dialog med skraldefirmaet! Til næste udbud overvejer vi krav om biler med lav indstigning. Der er bare en grænse for, hvor langt vi vil gå mht. krav til materiel – vi gik langt sidste gang, men der er altså en grænse, som selvfølgelig løbende rykker sig i den positive retning.

Udfører: Nord-Ren

Informanter: dir. Preben Nielsen, Iben, kørselsleder.

Det bedste for arbejdsmiljøet i Silkeborg er spandene. Der er meget få adresser med ’specialafhentning’. Og kommunen hjælper godt med. Det er normalt ikke til at prissætte, hvis der bare står at vi selv skal undersøge forholdene og angive ’særlige foranstaltninger’. Det er ’fingeren op i luften’. Det vi gør i Silkeborg er sammen med kommunen, når vi indleder, at finde en løsning - gerne noget med en specialbil. Konkret ser vi på, hvem der bor i de huse, nogle har jo kun en ½ sæk, og så er det lige meget.

Vi synes kommunen har fået godt styr på adgangsveje mv. Vi giver besked, når der er problemer og så rykker de ud. Det fungerer også med de ca. 20 %, der sætter ud selv, ellers får de ikke hentet. Ved 'specialafhentningerne' sender vi faktisk i nogle tilfælde 2 mand af sted til en vanskelig afhentning, de kan jo hjælpe hinanden, hvis der fx er en stigning.

Der er aldrig nogen fortolkningstvist med kommunen, de tror på os. Er der fx grus i adgangsvejen, skriver kommunen ud og chaufføren får kopi af vores indmelding og kommunens reaktion, og så får folk lov til enten at lave om, selv sætte ud eller betale for en særafhentning, og dem har vi kun få af tilbage. Det virker. Regulativet indeholder afstandskrav på 20 m., og det overholdes. Vi har normalt fået bonus og folkene kan godt få lidt del i den. Aldrig haft AT på, det havde det tidligere firma vist. Silkeborg har jo fra 1994 gjort meget og det lønner sig nu.

Skraldemand: Sten, sikkerhedsrepræsentant

Det er en god kommune, har selv kun kørt der tidligere. Der er løbende kommet mere styr på tingene, også ved vores bidrag. Selvfølgelig er der daglige småproblemer, men tager vi det op, løses de. Er der grus skriver vi det på en seddel og melder ind, og så bliver der gjort noget. De holder op om det.

Borgerne får tømt det grønne affald hver 14. dag, og nogle gange skal de have besked på at rengøre spanden, men ikke egentlig arbejdsmiljø-problemer. Der er sug på indsamlingsbilen. Det er frivilligt om folk sorterer og vi checker. Det er der ikke noget problem i, jeg kender jo ruten og ved, hvem der sætter en grøn beholder frem. Vi har ikke meget overudbæring, måske en 50 spande om ugen. Det er reglen, at der sættes flere folk på når normen på 850 overskrides. Det er der da nogle, der er lidt sure over, ville hellere have pengene. Men sådan er det.

Vi har det godt, synes jeg, og kommunen tager os seriøst. Enkelte folk springer måske over, hvor gærdet er lavest, henter fx. en spand længere inde end 20 m. mod en flaske rødvin til jul. Koteletgrundene er lidt generende, for der skal vi gå op til 100m. Det er ikke noget arbejdsmiljø-problem, men tager tid.

Vi kunne ønske os lidt bedre materiel, især biler med lav indstigning. Vi havde et par under Marius. Vi snakker godt med kommunen. De kunne stille kravet. Mester er lidt svær at stikke ud. Vi har lidt problemer med håndtag på spande som står ind mod muren. Kommunen siger den mangler hjemmel til at kræve andet, men det må den jo så lave om.